

Štrasburg, 17. 9. 2004

CDEJ (2004) 13

**EURÓPSKY RIADIACI VÝBOR PRE MLÁDEŽ
(EUROPEAN STEERING COMMITTEE FOR YOUTH)
(CDEJ)**

33. zasadanie

Budapešť, 11. a 13. 10. 2004

Európske centrum mládeže

EURÓPSKY RÁMEC MLÁDEŽNÍCKEJ POLITIKY

Lasse Siurala

Európsky rámec mládežníckej politiky

návrh/lasse siurala

Obsah

1. Úvod
 2. Čo je to mládežnícka politika?
 3. Aký zmysel má mládežnícka politika?
 4. Ako realizovať mládežnícku politiku?
 - 4.1. Od národných cieľov k lokálnym akciám
 - 4.2. Výchova k občianstvu
 - 4.3. Zjednotená mládežnícka politika
 5. Nástroje Rady Európy na podporu rozvoja mládežníckej politiky
- Glosár
- Odkazy

1. Úvod

Rozvoj mládežníckej politiky je integrálnou súčasťou misie Rady Európy od úpného začiatku, ale prístup v tejto oblasti sa značne zmenil, obzvlášť po vytvorení Medzivládneho expertného výboru pre otázky mládeže (Ad Hoc intergovernmental Committee of Experts on Youth Questions – CAHJE (1982) a zorganizovaní prvej Európskej konferencie ministrov zodpovedných za mládež (1985). Sekcia Rady Európy pre mládež vypracovala predovšetkým v posledných pätnástich rokoch nové metódy a nástroje, ktoré umožňujú lepšie pochopenie cieľov a významu mládežníckych politík a pomáhajú národným vládam koncipovať, formulovať a realizovať vlastné mládežnícke politiky.

Dnes sa Rada Európy v tejto oblasti usiluje presadiť a podporiť rozvoj kvalitných a efektívnych mládežníckych politík na miestnej, národnej a európskej úrovni. Tieto politiky majú byť založené na spoločných základných princípoch, hodnotách a postojoch a koncipované so zreteľom na rozmanitosť situácií (politických, ekonomických, spoločenských), historických kontextov a kultúrnych tradícií členských štátov Rady Európy.

V záverečných dokumentoch všetkých šiestich Európskych konferencií ministrov zodpovedných za mládežnícku agendu, ktoré sa konali od roku 1985, sa odráža predovšetkým snaha Rady Európy vypracovať spoločný postoj k mládežníckej politike. Tieto dokumenty do značnej miery vytvorili východisko pre programy a nástroje, ktoré vypracováva mládežnícky sektor, aby presadil a podporil rozvoj mládežníckej politiky v členských štátoch a v rámci Rady Európy.

Prvá ministerská konferencia (Štrasburg, 1985) sa zamerala na význam, aký má pre mládežnícke politiky vytvorenie podmienok nevyhnutných pre efektívnu participáciu mladých ľudí na chode spoločnosti a pre garanciu ich spokojného života (napríklad sociálne zabezpečenie, prístup k bývaniu). Mládežnícke politiky majú presadzovať samostatnosť mladých ľudí, ktorá je nevyhnutnou podmienkou ich efektívnej participácie a umožniť im participovať na rozhodovacích procesoch. Majú stimulovať rozvoj mládežníckych spolkov a dobrovoľnícku prácu, informovanosť mladých ľudí a poradenské služby a podporovať miestne iniciatívy na podporu zamestnanosti.

Druhá ministerská konferencia (Oslo, 1988) sa zamerala na tri hlavné otázky:

- modely participácie a iniciatív mladých ľudí, pričom zvláštna pozornosť sa venuje rozvoju mládežníckej politiky na miestnej úrovni a zapojenie mladých ľudí do koncipovania a realizovania týchto politík. Mládežnícke politiky majú v tomto kontexte najmä stimulovať nové mládežnícke iniciatívy v sociálnej, kultúrnej a zamestnaneckej oblasti;
- sociálna, ekonomická a kultúrna situácia marginalizovaných mladých ľudí ako aj mladých prisťahovalcov a mladých ľudí patriacich k menšinám. Mládežnícke politiky majú z tohto hľadiska presadzovať zvláštne opatrenia a programy zamerané na zvýšenie pracovných príležitostí, na boj s rasovými predsudkami a xenofóbiou a na prevenciu proti javom, ktoré mladých ľudí zvlášť postihujú.
- situácia dievčat a mladých žien a význam, aký má pre mládežnícke politiky presadzovanie rovných príležitostí pre chlapcov i dievčatá vo všetkých sférach spoločenského, kultúrneho, ekonomického života a vzdelávania.

Hlavným zámerom *Tretej ministerskej konferencie (Lisabon, 1990)* bola mobilita mladých ľudí. Táto konferencia odporučila vládam, aby v prvom rade mobilitu umožnili a sprístupnili všetkým mladým ľuďom bez ohľadu na ich ekonomickú, sociálnu či geografickú situáciu alebo úroveň ich vzdelania a vyškolenia a aby v tomto ohľade uznali zvláštnu úlohu mládežníckych organizácií. Ostatné odporúčania sa týkali vytvorenia európskeho programu na podporu dlhodobého pôsobenia mladých dobrovoľníkov v zahraničí a presadzovania kvalitných mobilitných programov.

Na *Štvrtej ministerskej konferencii, ktorá sa konala v roku 1993 vo Viedni*, sa ministri dohodli na realizácii mládežníckej politiky zameranej na nasledovné oblasti:

- presadzovanie európskeho občianstva mladých ľudí založenom na hodnotách Rady Európy;
- zabezpečenie podmienok nevyhnutných pre integráciu mladých ľudí do spoločnosti a ich participácii na jej chode;
- presadzovanie solidarity medzi mladými ľuďmi, hlavne prostredníctvom medzikultúrnych výmen;
- pokračovanie v rozvoji mládežníckych politík zameraných na participáciu mladých ľudí na miestnej, regionálnej, národnej a európskej úrovni;
- prijatie náležitých opatrení na boj proti racizmu, xenofóbii, anisemitizmu a všetkým formám diskriminácie a presadzovanie tolerance medzi mladými európanmi.

Európski ministri zodpovední za mládežnícku agendu sa na neformálnom stretnutí v roku 1995 v Luxemburgu dohodli, že zvýšia úsilie v realizácii zjednotenej mládežníckej politiky, v ktorej sú zahrnuté opatrenia pre oblasť výchovy a vzdelávania, školenia, bývania, zamestnania a integrácie do spoločnosti. Dohodli sa najmä na tom, že svoje úsilie zjednotia, aby zabránili exklúzii narastajúceho počtu mladých ľudí a rozvíjali nové formy solidarity.

Piata ministerská konferencia v roku 1998 v Bukurešti prijala Záverečné vyhlásenie, v ktorom ministri určili predpokladané ciele mládežníckej politiky pre budúce roky. Najmä:

- stimulovať spolkový život a všetky ďalšie formy mládežníckej práce a demokratickej činnosti mladých ľudí, aby uľahčili ich participáciu vo všetkých zložkách spoločnosti;
- rozvíjať výchovu k demokratickému občianstvu;
- rozvíjať medziodvetvovú mládežnícku politiku na európskej, národnej a miestnej úrovni;
- uľahčiť mladým ľuďom vstup na pracovný trh a zvyšovať ich zamestnateľnosť;
- presadzovať nové formy solidarity, hlavne iniciovaním medzigeneračného dialógu;
- zavádzať zvláštne opatrenia a programy pre znevýhodnených/vyčlenených mladých ľudí.

Na *Šiestej konferencii, ktorá sa konala v novembri 2002 v Solúne* boli prijaté tri dôležité politické dokumenty: Vyhlásenie o mládežníckej politike a dve rezolúcie o prioritách oblasti mládeže na niekoľko rokov dopredu a situácie mladých ľudí žijúcich na území postihnutom konfliktom.

Záverečné vyhlásenie zdôrazňuje, že mládežnícke politiky majú v prvom rade:

- mať medziodvetvový rozmer ako aj miestny, regionálny a národný rozmer;
- ujednotiť vzdelávací rozmer z dlhodobej perspektívy, so zreteľom na ambície mladých ľudí; presadzovať nadobúdanie samostatnosti ako aj zmysel pre zodpovednosť a povinnosť, hlavne prostredníctvom mládežníckej dobrovoľníckej práce;
- vytvoriť podmienky umožňujúce aktívnu participáciu mladých ľudí na rozhodnutiach, ktoré sa ich týkajú a podporovať ich, aby sa zapájali do života svojho spoločenstva;
- uľahčiť mladým ľuďom vstup na pracovný trh prostredníctvom vhodných projektov a školiacich programov, ktoré môžu zvýšiť ich profesné príležitosti;
- uľahčiť mladým ľuďom, hlavne mládeži patriacej k znevýhodneným skupinám, prístup k informáciám, ktoré sa ich týkajú a najmä prístup k novým komunikačným technológiám;
- presadzovať mobilitu mladých ľudí zmierňovaním administratívnych a finančných prekážok a podporovaním rozvoja kvalitných projektov;
- presadzovať neformálnu výchovu/vzdelávanie mladých ľudí ako aj rozvoj náležitých foriem uznania skúseností a zručností získaných hlavne v rámci spolkov a iných foriem dobrovoľníckej činnosti na miestnej, národnej a európskej úrovni;
- presadzovať spoluprácu medzi detskými, rodinnými a mládežníckymi politikami.

2. Čo je to mládežnícka politika?

Štátna politika musí vychádzať z podmienok a ambícií svojej cieľovej skupiny a z politických cieľov stanovených príslušnými verejnými inštitúciami. Štátna mládežnícka politika má odrážať úlohy a prekážky mladých ľudí, ktorým čelia v období prechodu z detstva do dospelosti a má spočívať na politických cieľoch a smerniciach prijatých miestnym mestským zastupiteľstvom, národnou vládou alebo medzivládnu organizáciou. Tento dokument začína vymedzením mládežníckej politiky vo vzťahu k aktuálnym charakteristikám prechodného obdobia mladosti a končí konštatovaním, že reakcie mládežníckej politiky sa musia diverzifikovať v závislosti od stále zložitejších, nepredvídateľnejších a krehkejších životných

dráh dnešných mladých ľudí. Ďalej bude pojednávať o tom, že riziká a príležitosti, ktorým mladí ľudia čelia v mnohých oblastiach života, poukazujú na nevyhnutnosť medziodvetvovej koordinácie otázok týkajúcich sa mládeže – potrebu zjednotenej mládežníckej politiky. A pohľad na štatút a trendy participácie mladých ľudí v členských krajinách Rady Európy naznačuje, že získavanie zručností výchovou k občianstvu a ich uplatňovanie musí byť zakotvené v samotnom jadre európskej mládežníckej politiky. Dokument takisto demonštruje, že toto vymedzenie európskej mládežníckej politiky založené na konkrétnych údajoch je dobre ošetrované politickými vyhláseniami a smernicami, ktoré prijali orgány Rady Európy.

Prechod z detstva do dospelosti: Z istoty do neistoty

Ciele mládežníckej politiky Rady Európy upozorňujú na to, že úlohou spoločnosti je v prechodnom období mladosti “umožniť mladým ľuďom byť aktívnymi občanmi v spoločnosti ako aj v pracovnom živote” (CDEJ 2003 (16), p. 12). Aktívne občianstvo si vyžaduje samostatnosť v rozvíjaní a vyjadrovaní vlastných myšlienok a identity. Preto by mládežnícka politika mala “presadzovať dosiahnutie samostatnosti (mladých ľudí)” (CDEJ 2003 (16) and Vyhlásenie Šiestej konferencie ministrov zodpovedných za mládež v Solúne, 2002) a “pomáhať mladým ľuďom k samostatnosti, zodpovednosti, tvorivosti, zmyslu pre povinnosť a záujmu o druhých” (CDEJ 2003 (16)). Samostatnosť mladých ľudí musí odrážať a preberať hodnoty ako sú pluralitná demokracia, ľudské práva, sociálna spravodlivosť, rovné príležitosti, spoločenská súdržnosť, solidarita a mier. Stupeň samostatnosti je takisto nevyhnutnou podmienkou pre získanie vedomostí, zručností a postojov potrebných pre integráciu do spoločnosti. “Integráciou do spoločnosti” sa myslí integrácia do pracovného trhu, aktívna účasť na rozvoji občianskej spoločnosti, aktívna participácia na živote spoločnosti a inštitucionálnej demokracii.

Podľa výsledkov výskumov¹ sa prechod z detstva do dospelosti roztrieštil, predĺžil a predstavuje mnoho nebezpečenstiev. Štandardná cesta zo školských lavíc k zamestnaniu a budovaniu rodiny je čoraz zložitejšia, nepriama, nepredvídateľná a zraniteľná.

Zložitý a roztriešený character prechodu z detstva do dospelosti plyní z mnohých zmien v životoch mladých ľudí. Dnešní mladí ľudia majú viac dostupných možností, ako si budovať životnú kariéru; širšiu paletu možností vzdelania, dokonca v zahraničí, možnosti kvalifikovať sa prostredníctvom neformálneho vzdelávania, kombinovaním práce, štúdia a dokonca aj aktivitami vo voľnom čase. Výskumníci hovoria o “individualizácii”, potrebe experimentovania s pracovnými skúsenosťami a dokonca aj spôsobmi vzdelávania pre určenie kariéry v profesii, ktorá by najvhodnejšie spĺňala požiadavky jednotlivca. Striedanie pracovných miest mladých ľudí môže spôsobovať aj značná neistota pracovných trhov. Práve kvôli krehkosti pracovnej dráhy mladých ľudí sa profesný rast nesmie brať ako samozrejmosť, možný je aj spätný postup (backtracking) (Supporting young people: principles, policy and practice, H. Williamson 2002, p33/ Podpora mladých ľudí: princípy, politika a prax).

Mladí ľudia tiež začínajú hľadať vlastnú identitu a experimentujú s dospelými formami života ako napríklad užívaním návykových látok, práca a konzumný život *skôr* ako predtým. Mladí ľudia začínajú piť a experimentovať s drogami oveľa skôr, vedľajšia práca popri štúdiu sa v mnohých krajinách stala štandardom a mladí ľudia pod osemnásť rokov sa stali veľmi

¹ Pozri napríklad Lynne Chisholm a Siyka Kovacheva: “Exploring the European youth mosaic”, Council of Europe Publishing, Strasbourg 2002
(Skúmanie mozaiky európskej mládeže, Rada Európy, Štrasburg, 2002)

výnosnou skupinou na trhu s hudbou, športovými potrebami, elektronikou, mobilnými telefónmi atď. Mladí ľudia si navyše čoraz *neskôr* zakladajú samostatnú domácnosť, vlastnú rodinu, neskôr majú deti a nachádzajú stabilné zamestnanie. Napríklad vo Švédsku sa vek, v ktorom si mladí ľudia budujú pozíciu na pracovnom trhu (pričom 75% tejto vekovej kategórie má pracovný život), zvýšil z dvadsaťjeden z roku 1991 na dvadsaťosem v roku 2003². V jednotlivých štátoch Európy sa však vek osamostatnenia veľmi líši. Mladí ľudia vo väčšine štátov CEE/CIS a v južnej Európe opúšťajú domov až po svadbe, kým v severnej Európe je zvykom opúšťať rodičovský príbytok skôr a žiť samostatne alebo so spolubývajúcimi. Napriek týmto rozdielom zaznamenávame trend rozširovania obdobia mladosti z oboch strán.

Prechod z detstva do dospelosti je rôzny v jednotlivých častiach Európy, v rurálnych a mestských oblastiach a líši sa vzhľadom na sociálne zázemie, etnickú príslušnosť, kultúru, náboženstvo, pohlavie a sociálne a ekonomické podmienky. Štúdia Rady Európy na tému sociálnej situácie mladých ľudí v Európe dostala, odrážajúc túto heterogenitu, výstižné pomenovanie “Skúmanie mozaiky európskej mládeže” (2002).

Heterogenita často predstavuje nerovnosť, riziko a zraniteľnosť. V mnohých krajinách sa napríklad v prechodnom období líšia životné dráhy mladých ľudí pochádzajúcich z vysokých spoločenských kruhov a mládežou z etnických menšín.

Vplyv na mládežnícku politiku: rozširovanie vekových kategórií a rozrôžňovanie politických reakcií

Rozšírená a zložitá povaha prechodného obdobia mladosti je dôvodom, pre ktorý mnohé národné mládežnícke politiky uprednostňujú striktné nevymedzovať “mladosť” vekovými hranicami. Holandsko, Nórsko a do istej miery i Švédsko, Estónsko a Spojené kráľovstvo nechcú v rámci svojej politiky rozlišovať medzi deťmi a mladými ľuďmi. Na druhej strane, v krajinách ako Španielsko a Bulharsko, kde sa mladí ľudia osamostatňujú často až okolo tridsiatky, môže byť za “mladého človeka” považovaný tridsať až tridsaťpäťročný človek. “Klasické” vekové hranice mladosti – 15 – 24 rokov – sa nevyhnutne stierajú a rozširujú. Je logické nahliadať na prechodné obdobie mladosti ako na širší a hladký presun z detstva do “postadolescencie”. Úlohou politiky je rozrôžniť opatrenia podľa skupín “deti”, “skorí adolescenti”, „adolescenti“ a „postadolescenti“ a medzi spomínanými fázami zabezpečiť hladký prechod (H. Williamson 2002, p32). Zmyslom tohto prístupu je vytvoriť spoluprácu naprieč štátnymi odvetviami, napríklad v oblastiach ako sú sociálne otázky, dieťa, mládež, vzdelanie a práca. Hrozí totiž, že „mládežnícku agendu“ pohltnú alebo vytlačia väčšie sociálne, školské a zamestnanecké odvetvia. Predísť týmto hrozbám musí mládežnícky sektor tak, že si vybuduje silnú profesionálnu identitu a získa vlastné kľúčové kompetencie. Cieľom je teda zabezpečiť, aby mal pracovník s mládežou k dispozícii škálu metód a profesionálnu kvalifikáciu pre prácu so skorými adolescentami, adolescentami a postadolescentami. Expertná skupina pre švédsku mládežnícku politiku hovorí: „(sú to) výrazne odlišné životné fázy, každá z nich predstavuje iné túžby a potreby“.

Životné fázy by sa mohli roztriediť podľa tabuľky 1 (viď nižšie). Jednotlivé kategórie nie sú striktné vymedzené, prekrývajú sa a menia sa v závislosti od času a rozličných kultúr. Napriek tomu, že Dohovor Organizácie spojených národov o Právach dieťaťa vymedzuje pre „dieťa“ vekové rozpätie 0 – 18 rokov, by bolo vhodné rozlišovať medzi *deťmi* pod dvanásť rokov

² <http://www.ungdomsstyrelsen.se/art/> (Sven-Åke Antonsson)

a skorými adolescentmi od dvanásť do sedemnášť rokov. Deti by mali mať zabezpečené bezpečné prostredie pre rast a pomoc s úlohami súvisiacimi s vekom. Vývojová psychológia a sociológovia skúmali voľný čas mladých ľudí a ich životný štýl. Výsledky výskumu naznačujú, že veľká zmena sa zaznamenáva vo vekovej kategórii 11 – 13 rokov. Mladí ľudia začínajú spoločensky a psychologicky dospievať na aktívne pôsobenie v spoločenskej skupine, sú empatickí, diskutujú, budujú si vlastný kritický pohľad a rozumejú témam spoločnosti. Tento vek je ideálny pre výchovu v základných otázkach občianstva a participácie. Deviantné pracovné dráhy sa takisto väčšinou začínajú práve v tomto veku, a práve preto je vhodným momentom pre včasné intervenčné opatrenia. Mládežnícki pracovníci v rámci mnohých mládežníckych organizcií a miestnych mládežníckych službách sa zvyčajne venujú práve týmto oblastiam. Hlavným problémom *adolescentov* (vo veku 18 – 24 rokov) je výber typu vzdelania, ktoré by viedlo k pracovným trhom, hľadanie samostatného bývania a snaha o plné uplatnenie v širšej spoločnosti. Toto obdobie je tiež veľmi krehké, pretože býva spojené suživaním drog, riskantným správaním, problematickými spoločenskými vzťahmi, neúspešným výberom kariéry, nezamestnanosťou, chudobou atď. Úspešná integrácia adolescentov do spoločnosti podstatne závisí na tom, do akej miery potrebám a očakávaniam mladých ľudí vychádzajú v ústrety iné odvetvia, napríklad pracovné úrady, školstvo, sociálny a zdravotnícky rezort a tak ďalej. Starostlivosť o záujmy mladých ľudí je úlohou zjednotenej mládežníckej politiky. Rozsiahlejšie intervencie mládežníckej politiky si vyžaduje riešenie problémov *postadolescentov*, ktorých želaním je odchod z rodičovského domova, stabilizácia ich pozície na pracovných trhoch a založenie rodiny.

tabuľka 1. FÁZY PRECHODNÉHO OBDOBIA A REAKCIA POLITIKY

	DETSTVO	SKORÁ ADOLESCENCO A	ADOLESCENCI A	POST- ADOLESCENCI A
	11 rokov	12 – 17 rokov	18 – 24 rokov	25 rokov
TÉMY	• istota • rozvoj podpora	Občianska výchova a školenie Skorá prevencia spoločenských rizík FÁZA RASTU	participácia, občianska činnosť • Riadenie života Vstup na pracovný trh Prevencia rizík, obmedzenie škôd	• nezávislosť • tvorba zariadení stabilizácia na pracovnom trhu
STAROSTIVOSŤ O DIEŤA				
REAKCIA POLITIKY	PRÁCA S MLÁDEŽOU			
	ZJEDNOTENÁ MLÁDEŽNÍCKA POLITIKA			

Zložitosť prechodných období mladosti spôsobuje, že púhe rozlíšenie fáz prechodného obdobia nestačí, ale je potrebné vziať na vedomie, že v rámci každej fázy existujú podskupiny ako napríklad etnické skupiny, mestské, prímestské a vidiecke skupiny, mládežnícke kultúrne a subkultúrne zoskupenia a určitým spôsobom znevýhodnení mladí ľudia. A navyše, ako poukazuje H. Williamson vo svojej štúdii z roku 2002 venovanej prvým siedmym hodnoteniam Rady Európy národných mládežníckych politík („Podpora mladým ľuďom“), sa

podmienky a životný štýl mladých ľudí môžu označiť ako „premodernosť“, „modernosť“ alebo „postmodernosť“. Každá z podstatne rozdielnych „moderností mladých“ si vyžaduje zvláštnu mládežnícku politiku. Preto každá národná politika musí disponovať dôkladnou a podloženou analýzou a charakteristikou situácie ich vlastnej mládeže a rozmanitých mládežníckych skupín a subkultúr. Z tohto hľadiska sa môže pojem „mládež“ líšiť z krajiny do krajiny. Úloha rozrôžňovať mládežnícku politiku v závislosti od potrieb čoraz rozmanitejšej mládežníckej scény má na dôvažok aj kapacitnú a kvalifikačnú dimenziu. Majú mládežnícki pracovníci a mládežnícka politika možnosť poskytnúť stratégie a služby všetkým mládežníckym skupinám? Národné mládežnícke politiky musia evidentne poskytnúť priestor pre ustavičný metodologický a strategický rozvoj a riešiť otázky typu: ako vypracovať zvláštne akcie vo vidieckych, mestských a prímestských oblastiach, ako posilniť etnickú mládež, ako komunikovať so subkultúrami, ako vybudovať komerčné mládežnícke kultúry, ako podnietiť mládež pracovať s internetom (s informačnými a komunikačnými sieťami) atď.? Aby sa vzrastajúce požiadavky mohli splniť, bude asi nutné určiť si priority.

Životné podmienky mladých ľudí: Rastúce riziká a príležitosti

Expertná správa venovaná hodnoteniu luxemburskej mládežníckej politiky zdôrazňuje význam spájania mládežníckych politík pre meniace sa sociálne podmienky a ambície mladých ľudí. Aké sú hlavné charakteristiky životných podmienok mladých ľudí v Európe? Akým smerom by oni viedli koncipovanie mládežníckych politík?

Všeobecným dlhodobým trendom je zvyšovanie rizika a príležitostí a čoraz širšia priepasť medzi nimi. „Väčšina mladých ľudí v Európe spravuje svoj život viac či menej úspešne a značná menšina je v súčasnosti vysoko znevýhodnená a má veľmi chabé vyhľadky do budúcnosti“ (Chisholm a Kovacheva 2002, 23). Riziká sa prejavujú vo vysokej miere nezamestnanosti mladých ľudí a vo vzrastajúcom počte mladých ľudí s príležitostnou a slabo platenou prácou, obzvlášť v krajinách CIS/CEE a južnej Európe. Neúspešné kariéry mladých ľudí na pracovnom trhu majú korene v školských systémoch založených na výberových predmetoch podľa zamerania, nízkych mierach vylúčení, v niektorých krajinách dokonca nízkych mierach absolvovania základnej školy, nedostatok vzdelávacej podpory zo strany rodičov a neschopnosť za vzdelanie platiť. Najzraniteľnejšou skupinou sú mladí ľudia pochádzajúci z problémových rodín, imigranti, mladí bezdomovci, nevzdelaná vidiecka mládež, mladí ľudia, ktorí nedokončili štúdium a mládež patriaca k niektorým etnickým menšinám. Niektorí výskumníci dokonca vyslovili myšlienku, že existuje „medzigeneračná kontinuita chudoby a nezamestnanosti“. Toto zistenie je podložené tým, že za posledné desaťročia sú príjmy v Západnej Európe nerovné a rozdiely medzi nimi rastú, obzvlášť v krajinách CEE/CIS je tento fenomén veľmi markantný.

Zoznam zvýšených rizík zahŕňa aj zdravotné riziká ako sú psychosomatické poruchy, únava zo školy, užívanie tabaku, alkoholu a drog, cukrovka, astma, alergia a obezita. Každý desiaty človek má navyše diagnostikovanú chronickú chorobu alebo zranenie ovplyvňujúce každodenný život, každý desiaty mladý človek vo veku od 14 do 15 rokov spí sedem alebo menej hodín a pätina mladých ľudí postráda rodičovskú podporu a ochranu.

Z praktického hľadiska sa mladí ľudia stali rozhodujúcimi vektormi nepretržitého demografického a technologického vývoja a zmien. Fenomén starnutia populácie kladie na mladých ľudí obrovské nároky v súvislosti s podporou enormného počtu ľudí starších ako šesťdesiatpäť rokov. Spoločnosť si mladých ľudí cení aj preto, lebo sú otvorenejší pre zmenu, flexibilní, vzdelanejší, naklonení celoživotnému a širokému vzdelávaniu ako aj kariére

s využitím a šírením nových informačných a komunikačných technológií. Mladí ľudia sú tiež dômyselní, čo sa týka rozvíjania vlastných schopností v oblasti neformálneho vzdelávania, napríklad prostredníctvom športu, kultúrnych aktivít, záľub, informačných a komunikačných sietí a cestou medzinárodnej mobility. Práve takéto charakteristiky privilegujú mladých ľudí ako kľúčové ľudské zdroje dnešnej informačnej spoločnosti a poznatkovej ekonomiky. Ekonomia takisto pociťuje úbytok kvalifikovanej pracovnej sily a ovára mladým ľuďom lepšie vyhliadky na pracovnom trhu. Nedostatok pracovných síl zvyšuje imigráciu, ktorá spôsobuje, že európsku mladú pracovnú silu bude charakterizovať väčšia kultúrna a etnická diverzita.

Vplyv na mládežnícku politiku: potreba zjednotenej mládežníckej politiky

Stručný prehľad vzrastajúcich rizík a príležitostí má dosah na náčrt mládežníckej politiky. Po prvé je evidentné, že obmedzená koncepcia práce s mládežou cez aktivity voľného času a neformálne vzdelávanie už nie je dostatočná. Mladí ľudia čelia širokej palete rizík, a preto je nevyhnutné prijať širšiu stratégiu pokrývajúcu taktiež zamestnanie, formálne vzdelávanie, zdravie, ubytovanie, kultúru a sociálne otázky. Táto stratégia sa volá *zjednotená mládežnícka politika* a intenzívne ju presadzujú medzinárodné organizácie. Vyhlásenie Konferencie ministrov Rady Európy zodpovedných za mládežnícku agendu v Solúne (2002) ponechalo ako jeden zo svojich hlavných návrhov „potrebu medziodvetvového charakteru mládežníckych politík“. Dokumenty Rady Európy ohľadne mládežníckej politiky vždy zdôrazňovali starostlivosť o mládež v ohrození: „hoci by štátne mládežnícke politiky mali byť určené všetkým mladým ľuďom, zvláštnu pozornosť by mali venovať najznevýhodnenejším a najzraniteľnejším skupinám mladých ľudí a v prípade potreby pre ne vypracovávať zvláštne stratégie a programy“ (CDEJ 2002 (16), p12; pozri aj Rezolúciu Výboru ministrov (98) 6)). Biela kniha Európskej komisie o mládežníckej politike nazvaná „Nový impulz pre Európsku mládež“ (2001) konštatuje, že „ministri zodpovední za mládežnícku politiku by sa takisto mali zasaďovať o to, aby sa v iných politikách vzali do úvahy i problémy týkajúce sa mládeže... ako sú zamestnanie, výchova, formálne a neformálne vzdelávanie, integrácia do spoločnosti, rasizmus a xenofóbia, imigrácia, spotrebiteľské záležitosti, zdravotná prevencia a prevencia proti rizikám, životné prostredie, rovné príležitosti pre ženy i mužov, atď.“ Väčšina krajín sveta oficiálne vyjadrili odhodlanie riadiť sa týmto prístupom.

Tieto vyhlásenia dokazujú, že mládežnícka politika nie je len súhrnom akcií, vedených rôznymi rezortmi pre mladých ľudí, ale skôr cieľavedomou a štruktúrovanou medziodvetvovou politikou určenou na spoluprácu s inými rezortmi a koordináciu služieb mládeži – zapojením samotných mladých ľudí do procesu.

Scéma 1. Zjednotená mládežnícka politika

politické domény

mládež školstvo zamestnanie zdravotníctvo ostatné rezorty

zjednotené politiky spolupráca a koordinácia v otázkach týkajúcich sa mladých ľudí:

- medziministerské orgány a projekty, mládežnícki koordinátori
- mládežnícke plány a politické iniciatívy na mládežnícke otázky
- spoločné projekty a aktivity s inými rezortami

Na národnej a miestnej úrovni sa testovalo a zavádzalo mnoho variant koordinovaných štruktúr a stratégií verejného sektoru a mimovládnych mládežníckych organizácií. Pozitíva a negatíva sa analyzujú v štvrtej kapitole Ako realizovať mládežnícku politiku. Veľmi dôležité je prímet' vlády, aby ich záväzok zjednotiť mládežnícke politiky nezostal len na rétorickej rovine, ale prešiel do reality. Táto potreba je zjavná aj z hodnotení Rady Európy jednotlivých národných mládežníckych politik, ktoré naznačujú, že : „väčšina, ak nie všetky, posudzovaných mládežníckych politik do značnej miery nespĺňa očakávania „holistického prístupu“ (H. Williamson 2002, 35-6).

Po druhé, mládežnícka politika nie je len o problémoch mladých ľudí, prevencii rizík a pomoci problematickej mládeži. Je aj o zlepšovaní pozitívnych vyhliadok do budúcnosti pre mladých ľudí. Znamená to nahliadať na *mladých ľudí skôr ako na ľudské zdroje, nie ako na problém*. Dôraz by sa mohol klásť, ako v prípade cieľov švédskej mládežníckej politiky, na pomoc mladým ľuďom, aby mohli „ostať mladými“ a nie sústrediť sa na riešenie ich problémov, aby sa mohli „stať dospelými“. Navyše existujú aj riziká takej situácie, kedy by sa mládežnícky rezort príliš striktno vymedzil na pomoc problematickej mládeži. Ak by tento sektor získal označenie „úsek pre marginalizovanú mládež“, znížilo by to jeho schopnosť prilákať „bežnú mládež“, čo by ďalej zväčšovalo obmedzenosť jeho obrazu. Ďalšou hrozbou je strata identity a autonómie: Ak sa práca s mládežou profiluje ako servis pracujúci predovšetkým s mládežou v ohrození, hrozí tu, že sa stane servisom sociálnej práce alebo zamestnaneckým servisom pre mladých ľudí a môže byť úplne presunutý alebo včlenený do príslušnej administratívy. Ak sa chce mládežnícka politika týmto hrozbám vyhnúť, mala by mať univerzálny profil, čiže zároveň predchádzať marginalizácii, posilňovať mládež v ohrození aj podporovať pozitívne vyhliadky, slúžiť „bežným mladým ľuďom“.

Mládežnícka politika by sa zároveň mala sústrediť na svoje kľúčové kompetencie a základné aktivity – vzdelávanie a podpora mladých ľudí v ich aktívnom občianstve.

Mládežnícka participácia: zmeny foriem mobilizácie a vyjadrenia

Rada Európy a vládni ministri zodpovední za mládežnícku agendu zdôraznili kľúčovú úlohu mládežníckej participácie a vyhlásili, že cieľmi mládežníckej politiky sú:

- posilniť občiansku spoločnosť v Európe presadzovaním výchovy k demokratickému občianstvu v kontexte neformálneho vzdelávania
- podnecovať participáciu mladých ľudí na občianskej spoločnosti
- (podnecovať) nové formy mládežníckej participácie a organizácie
- (stimulovať) kreativitu a kritické myslenie mladých ľudí (Rezolúcia (98)6 Výboru ministrov)
- vytvárať podmienky pre aktívnu participáciu mladých ľudí na rozhodnutiach, ktoré sa ich priamo týkajú a podnecovať ich, aby sa angažovali v živote ich spoločenstva (Vyhlásenie Šiestej konferencie ministrov zodpovedných za mládežnícku agendu, Solún, 2002)
- (že) aktívna participácia mladých ľudí na rozhodnutiach a akciách na miestnej a regionálnej úrovni má veľký význam, pokiaľ chceme vybudovať demokratické, prístupné a prosperujúce spoločnosti

(Revidovaná Európska charta o participácii mladých ľudí na miestnom a regionálnom živote, 21.5.2003, Kongres miestnych a regionálnych úradov Európy)

Tieto silné záväzky, ktoré majú presadiť mládežnícku participáciu v Európe, sú vhodne načasované na boj so znepokujúcim vývojom mládežníckej participácie v členských krajinách Rady Európy.

V posledných desaťročiach sa objavili dva protichodné trendy v mládežníckej participácii. Na jednej strane bol zaznamenaný prudký pokles v hlasovaní za zmeny, dôvera v politikov sa oslabila, participácia v politických stranách a mládežníckych politických organizáciách je veľmi slabá a medzi mladými ľuďmi pretrváva kritický postoj k spôsobu, akým príslušné politické inštitúcie fungujú. Na druhej strane prieskumy po celej Európe naznačujú zvýšený “všeobecný záujem” o politiku a paralelne aj mobilizáciu mladých ľudí v ľudových či globálnych hnutiach, akciách, protestoch, internetových kampaniach, voľby životného štýlu v prospech udržateľného rozvoja, alternatívnu globalizáciu, boj proti konzumnému spôsobu života, atď. (pre detailnejšie informácie pozri “mládežnícka politická participácia”, Rada Európy, xxx). V rámci týchto globálnych trendov sa mládežnícka participácia a záujem o politiku líši v jednotlivých krajinách Európy. Ľudový aktivizmus je viditeľnejší v Západnej Európe ako v krajinách CEE/CIS, pričom mladí ľudia v krajinách CEE podporujú európsku integráciu viac ako mládež v krajinách Európskej únie.

Tieto trendy v mládežníckej participácii a príslušné ciele mládežníckej politiky vlád vyzývajú európske mládežnícke politiky, aby presadzovali mládežnícku participáciu prostredníctvom štruktúr reprezentatívnej demokracie a rozvíjali iné formy participácie, ktoré by podnietili mladých ľudí stať sa aktívnymi občanmi. Zvláštna pozornosť by sa mala venovať občianskej výchove, otváraniu odvetvových politík mládežníckej participácii a zaradeniu “mladých ľudí pochádzajúcich zo znevýhodnených oblastí spoločnosti a z etnických, národnostných, sociálnych, kultúrnych, náboženských, lingvistických menšín a menšín s inou sexuálnou

orientáciou” (CLRAE, revidovaná Charta o participácii mladých ľudí v miestnom a regionálnom živote, 2003).

Vplyv na mládežnícku politiku: Výchova k vzdelávaniu ako východisko mládežníckej politiky

Základný cieľ mládežníckej politiky je zvýšenie pravdepodobnosti úspešného začlenenia mladých ľudí do spoločnosti. Mladým ľuďom umožníme byť aktívnymi občanmi prostredníctvom vzdelávania i opatrení zjednotenej mládežníckej politiky, tie im pomôžu byť aktérmi zmien v sociálnej, kultúrnej, politickej ako aj ekonomickej oblasti.

“Základ mládežníckej politiky” súvisí s výchovou k aktívnemu občianstvu. Základné charakteristiky sú³:

- preberanie zodpovednosti, chápanie solidarity a vyznávanie sociálnych a etických hodnôt (etické kompetencie)
- vyjadrenie a rozvíjanie identity a myšlienok (vyadrovacie kompetencie)
- získavanie komunikačných zručností, práca v kolektíve/tímová práca (vzťahové kompetencie)
- rozvíjanie sebedôvery, empatie a kritického myslenia (kognitívne kompetencie)

V súlade so základnou misiou a aby mali mladí ľudia možnosť naučiť sa a osvojiť si základné občianske schopnosti, musia mať prístup k *súboru možností vzdelania a získavania skúseností*. Súbor zahŕňa nasledovné špecifické prístupy k mládežníckej politike:

- neformálne vzdelávanie
- voluntarizmus
- spolkový život (mládežnícke mimovládne organizácie a ostatné formy kolektívneho angažovania)
- príležitosti participovať
- tvorivosť a vyjadrenie
- medzikultúrne vzdelávanie
- informácie a poradenstvo
- podpora rovesníkov i dospelých
- prevencia rizika a obmedzenie škody

Transverzálne kľúčové témy mládežníckej politiky

Doména mládeže je, samozrejme, multidisciplinárna a tranzverzálna. Zahŕňa všetky aspekty života mladých ľudí ako napríklad vzdelanie, rodina, bývanie, sociálne zabezpečenie, spravodlivosť atď.

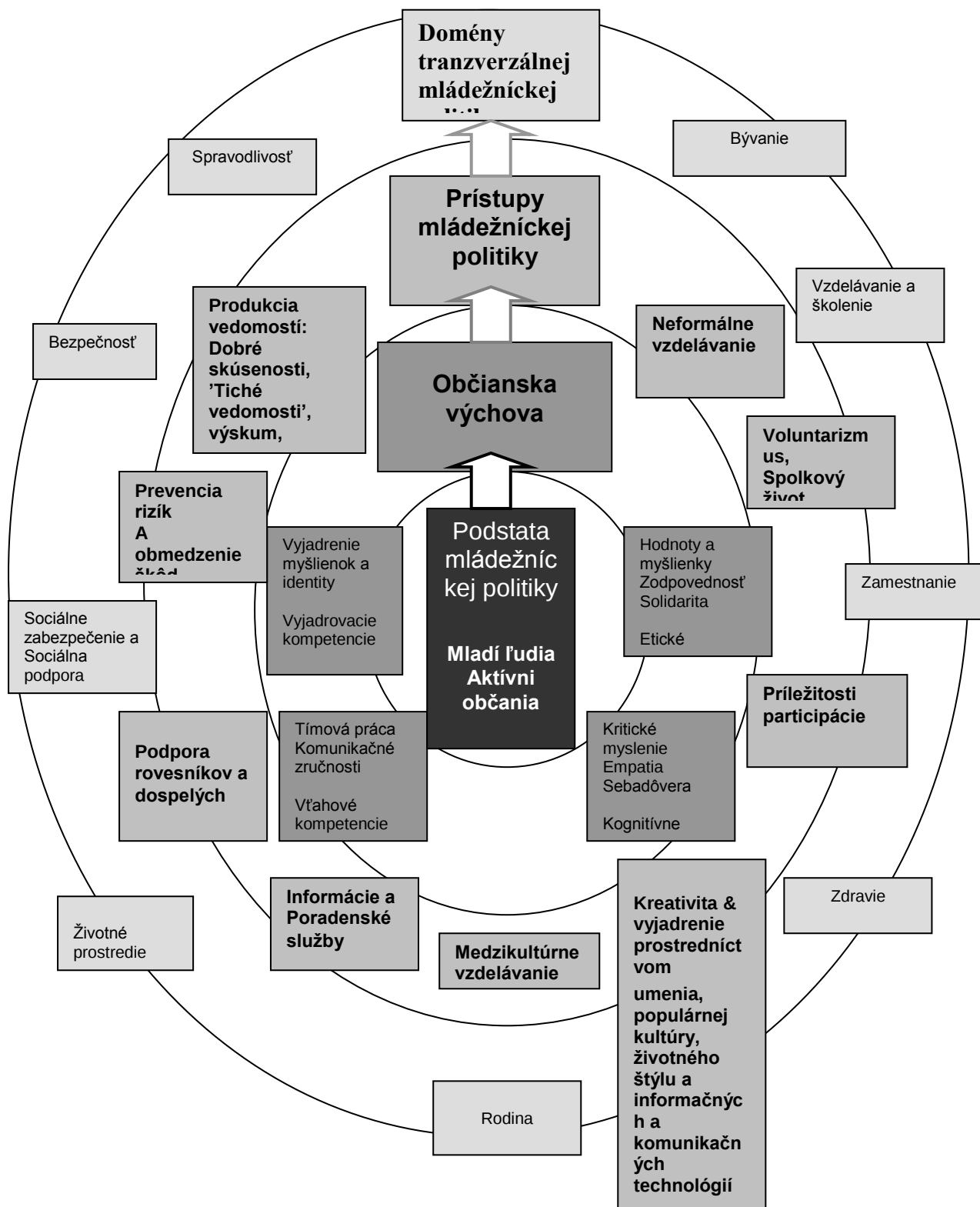
Je prirodzené, že pre zvýšenie pravdepodobnosti, že sa mladí ľudia stanú aktívnymi občanmi, by sa spoločnosť ako celok a zvlášť štátne politiky mali snažiť zabezpečiť, aby boli základné potreby mladých ľudí v sociálnej, politickej, kultúrnej a ekonomickej oblasti zabezpečené.

³ pozri Hansotte 2002, str. 119

Inými slovami sú prístup k riadnemu bývaniu, dobrý zdravotný stav, život v bezpečnom prostredí, prístup k adekvátnemu vzdelaniu a školeniu základnými podmienkami aktívneho občianstva mladých ľudí.

Schéma 2

Podstata mládežníckej politiky: vzdelávacia a politická výzva – aktívne občianstvo

Mládežnícka politika by sa mala venovať týmto otázkam s využitím svojich základných prístupov a v koordinácii s ostatnými politikami.

Cieľom mládežníckej politiky je teda vytvoriť podmienky pre vzdelávanie, príležitosti a prax, ktoré zaistia a umožnia mladým ľuďom rozvíjať vedomosti, zručnosti a kompetencie nevyhnutné pre to, aby sa stali aktérmi demokracie a začlenili sa do spoločnosti, zvlášť aktívnou účasťou v občianskej spoločnosti i na pracovnom trhu (alebo: platená a neplatená práca?).

Prístupy a aktéri

Mládežnícke politiky môžu klásť dôraz na rôzne otázky. Nasledujúce príklady nepokrývajú celú škálu smerovaní a prístupov národných a miestnych mládežníckych politik, slúžia skôr pre ilustráciu rozptýlenosti scény.

- *mládežnícka politika “zameraná na problémy” a “upriamená na príležitosti”*. Najmä médiá majú tendenciu formulovať a teda zveličovať, fenomény mládeže ako problémy. Výsledkom takého prístupu je, že si verejnosť aktérov mládežníckej politiky predstavuje ako ľudí pracujúcich s mládežníckymi gangami, mládežou potulujúcou sa po meste, mládežou obľubujúcou grafitti, alkohol a drogy, násilím a kriminalitou týkajúcou sa mladých ľudí, záškolákov, nezamestnaných mladých ľudí atď. Mládežnícka politika sa chápe ako sektor zaoberajúci sa výlučne mládežníckymi problémami a problematickou mládežou. Mládežnícke politiky Rady Európy sa snažia tento obraz zmeniť presadzovaním “mládežníckej politiky upriamenej na príležitosti”, ktorá na mládež pozerá ako na ľudské zdroje, nie na problém. Chápanie mladých ľudí – dokonca aj tých, ktorí trpia nejakým problémom, ako ľudský zdroj a odborníkov na otázky, ktoré sa ich týkajú, otvára pozitívnu stratégiu zameranú na aktérov: s využitím iniciatívnosti, energie a vedomostí mladých ľudí, aby napredovala. Tento konštruktívny prístup pomáha mládežníckemu sektoru vybudovať si obraz, ktorý je príťažlivý pre všetkých mladých ľudí, nielen znevýhodnené skupiny.

- *“reaktívna” a “proaktívna” mládežnícka politika*. Občas mládežnícki pracovníci pracujú s mládežníckymi problémami a mládežníckymi fenoménmi, ktorým sa dalo predísť. Mládežnícki pracovníci a mládežnícke projekty sú často privolané až keď sa mladí ľudia a dospelí/úrady dostanú do konfliktnej situácie alebo krízy, alebo keď marginalizujúci proces zájde príďaleko. Vo väčšine prípadov by vhodné inštitúcie a služby pre mladých ľudí alebo iné intervenčné opatrenia mohli tieto nešťastné procesy zastaviť. Ale napriek tomu, že je dokázané, že v mnohých prípadoch proaktívna mládežnícka politika drží mladých ľudí ďaleko od nesprávnej cesty, a zároveň je oveľa efektívnejšia, sa ukázalo, že je ťažké presvedčiť výkonnú moc, že je pragmatickejšie investovať do proaktívnej ako do reaktívnej stratégie mládežníckej politiky.

- *“mládežnícka politika” alebo “detská a mládežnícka politika”?* Vo väčšine členských krajín Rady Európy existujú oddelené politiky a administratívne štruktúry pre deti a mládež. Dokonca aj v týchto prípadoch sa cieľové skupiny prekrývajú, detské politiky pokrývajú deti mladšie ako osemnásť rokov (podľa definície Organizácie spojených národov) a mládežnícke politiky sa zaoberajú mladými ľuďmi od dvanásť do osemnásť rokov. Krajiny, ktoré uprednostňujú spoločnú politiku a spoločné administratívne štruktúry pre deti a mladých ľudí (od dvadsaťštyri do tridsať rokov) poukazujú na dôležitosť “hladkého prechodu” z detstva cez mladosť do dospelosti. Zástancovia oddelených mládežníckych politik a administratívy

zdôrazňujú nevyhnutnosť zabezpečenia a rozvíjania identity a špecifickosti práce s mladými ľuďmi.

Ostatné prístupy?

Hlavnými aktérmi na poli mládežníckej politiky sú (1) štátna mládežnícka administratíva a (2) mládežnícke organizácie, mládežnícke skupiny a ostatní mladí ľudia. Štátna administratíva zahŕňa politických predstaviteľov aj štátnych úradníkov. Politický organ na národnej úrovni môže byť vláda alebo minister zodpovedný za mládežnícku agendu a na mestskej úrovni zase mestské zastupiteľstvo alebo politicky nominovaná komisia pre mládež. Ministerstvá a mestské úrady majú, alebo by mali mať, úradníkov zodpovedných za otázky mládeže. V severských krajinách sa mestské úrady intenzívne podieľajú na organizácii služieb a aktivít v spolupráci s pracovníkom s alebo pre mládež. Inde v Európe sa práca s mládežou prevádza v spolupráci s ostatnými rezortmi (často sociálnym a kultúrnym) a s cirkvou, mimovládnyimi organizáciami a dobrovoľníkmi. Vo väčšine krajín je základnou stratégiou podporiť a aktivovať mládežnícke organizácie, ktoré spravujú aktivity pre mládež.

Mládežnícky výskum má významnú podpornú funkciu v mládežníckej politike. Výskum pomáha tvorcom mládežníckej politiky a mládežníckym pracovníkom pochopiť mládežnícke fenomény, mládežnícke trendy a životné podmienky mladých ľudí. Výskum takisto pomáha pri určovaní indikátorov, poskytovaní štatistík a vypracovávaní hodnotiacich štúdií, čím presadzuje v mládežníckej politike prácu s faktami. Navyše kritika a analýza (ako základ výskumu) umožňujú mládežníckej politike reflektovať a rozvíjať stratégie.

Keďže verejný sektor čoraz viac čelí rozpočtovým škrtom, uvažuje sa aj o súkromnom sektore ako možnom partnerom. Služby pre mladých ľudí sa tak poskytujú prostredníctvom partnerskej spolupráce štátneho, súkromného a tretieho sektoru.

3. Prečo potrebujeme mládežnícku politiku?

Kľúčové prvky mládežníckej politiky spočívajú vo *výchove k občianstvu/mládežníckej participácii*, využití *neformálneho vzdelávania* a politickému smerovaniu k *zjednotenej mládežníckej politike*. Nasledujúce argumenty majú tieto prístupy odôvodniť a takisto zodpovedať otázku: „prečo mládežnícka politika?“

(1) *mládežnícka participácia a školenie v občianstve* by sa mali presadzovať lebo...

- **Je to základné ľudské právo**

Je zakotvené nielen v rezolúciách a odporúčaniach Rady Európy, ale hlavne v dohovore Spojených národov o Právach dieťaťa, ktorý deklaruje, že deti a mladí ľudia majú právo slobodne sa vyjadrovať a participovať na všetkých rozhodnutiach, ktoré sa ich priamo týkajú. Rezolúcia valného zhromaždenia Organizácie spojených národov “A world fit for children” (2002) ⁴ (“Svet vhodný pre deti”) zdôrazňuje, že “deti, najmä dievčatá... majú byť podporované k plnej a rovnovej účasti vo všetkých sférach spoločnosti” a že “znevýhodnené a marginalizované deti, najmä adolescenti, potrebujú zvláštnu pozornosť a podporu v prístupe k základným službám, budovaní hrdosti a prijímaní zodpovednosti za svoje vlastné životy”.

⁴ www.unicef.org/specialsession

- **Chráni deti a mladých ľudí pred zneužívaním**

Svetová prax ukázala, že absencia perspektív detí a mladých ľudí v tvorbe politických koncepcií má za následok ich rozšírené zneužívanie. “Kultúrna domnienka, že mladí ľudia nemôžu alebo by nemali spochybňovať starších a nemajú právo vyjadriť svoje postoje, dokonca ani v prípade, kedy sú ich práva zneužívané, zvýšil ich zraniteľnosť voči, napríklad, ekonomickému vykorisťovaniu, náboru detí do armády a vynútená účasť na obchode s bielym mäsom,” hovorí výskumník Gerison Lansdown, a navrhuje, že mladí ľudia by nemali byť “len príjemcami ochrany dospelých, ale sa aj aktívne na svojom živote podieľať”.

- **Presadzuje blaho a rozvoj mladých ľudí**

Ukázalo sa, že keď sa mladí ľudia učia pýtať, diskutovať, rešpektovať názory iných a ich vlastné názory berú vážne ostatní, budujú si tak zručnosti potrebné pre život, získavanie spoločenských a osobných schopností, posilňujú si sebadôveru a formujú hodnoty, princípy a ambície. Toto všetko napomáha zdravému vývoju mladých ľudí. Napríklad participácia na školskom živote zvyšuje pocit zodpovednosti študentov za školské prostredie, zlepšuje pracovnú atmosféru a vzťah učiteľ/žiak v škole a dokonca často vedie k lepším študijným výsledkom. A pozitívne dopady sa ukážu aj mimo školy: Fínsky výskum uzatvára, že “Pozitívne skúsenosti z účasti na živote školy ako jeden z aktérov a participácia na rozhodovaní v rámci školy vytvára silný základ pre zručnosti a schopnosti potrebné v pracovnom živote, ako je schopnosť spolupráce a zvládnutie pracovného prostredia.”

- **Vedie k lepším službám**

Existujú presvedčivé príklady z praxe, ako začlenenie mladých ľudí do plánovania, implementácie a hodnotenia mládežníckych zariadení, služieb a aktivít, školského prostredia, parkov, dopravného usporiadania, rekreačných oblastí a aktivít, viedlo k riešeniam, ktoré klientom vyhovujú najlepšie. Plná participácia mladých ľudí a využívanie ich “tichých vedomostí”, názorov, postrehov, a inovatívnych námetov sú základom pre pozitívne skúsenosti účastníkov a kvalitné služby verejnosti.

- **Aktívne občianstvo si vyžaduje školenie**

Občianske cítenie a zručnosti nie sú vrodené, musia sa učiť. Zanedbávanie občianskeho školenia má vážne dopady na budúcnosť demokracie. Výsledky výskumov ukaujú, že nedostatočné vedenie k demokracii v rodine, škole, medzi vrstovníkmi, v rámci aktivít voľného času a organizovaných mládežníckych aktivít (v mládežníckych organizáciách a mestskej mládežníckej práci) vedie k cynickému postoju v politike, hlasovaniu za politické zmeny a k nedôvere politikom, politickým stranám a mládežníckym politickým organizáciám. A navyše, “títo mladí ľudia (neskúsení vo výchove k občianstvu) tvoria skupinu, ktorá sa podľa výskumu ukázala byť zraniteľnou na vplyv rovesníkov patriacich k extrémistickým a násilných politických hnutiach⁵”.

(2) *neformálne vzdelávanie* je ako prístup dôležitý, lebo...

- **Presadzuje získavanie základných zručností a schopností**

Štúdia Pasi Sahlberga (1999) Európskeho mládežníckeho fóra o neformálnom vzdelávaní v mládežníckych organizáciách menuje nasledovné spôsoby, ktorými neformálne vzdelávanie skvalitňuje rozvoj a vzdelanie mladých ľudí:

⁵ CoE Directorate of Youth and Sport: Návrh správy zo semináru “What About Youth Political Participation?” 24.-26. november 2003, Európske centrum mládeže, Štrasburg 2004

“V prvom rade (neformálne vzdelávanie) môže napomáhať rozvoju učebných schopností a zručností, ktoré sú nevyhnutné pre prácu, štúdium, koníčky či život. A po druhé, presadzuje socializáciu a získavanie vhodných spoločenských dispozícií. Po tretie, zvyšuje úroveň aktívnej participácie v spoločenstvách.”⁶

- **Obohacuje učebné prostredie pre mladých ľudí**

Formálne vzdelávanie je založené predovšetkým na individuálnom poznaní, teoretickom učení a dodávaní faktov učiteľom a zovšeobecneniach. Neformálne vzdelávanie obohacuje tento prístup kladením dôrazu na sociálnu výchovu, prepojenie na skutočný život a procesy kritickej reflexie poznatkov a hodnôt zamerané na vzdelávanie. Neformálne vzdelávanie má veľký potenciál stať sa doplnkovým vzdelávacím prostredím k formálnemu a celoživotnému vzdelávaniu⁷.

- **Do výchovy k občianstvu dodáva hodnoty, osobné skúsenosti a kritické myslenie**

Empirické údaje štúdie o občianskej východe v dvadsiatichštyroch krajinách ukazujú, že v spoločnosti sa kladie prehnaný dôraz na vedomosti, pričom by mali vyhradiť väčší priestor “osobnému kritickému mysleniu”, “participácii” a “hodnotám”⁸. Formálne vzdelávanie v triedach založené na faktoch podávaných osobou učiteľa by malo byť doplnené o výchovné metódy typické pre neformálne vzdelávanie: lepšie prepojenie s významom a skúsenosťami študujúceho, priamejší vzťah so situáciami zo skutočného života, transparentnejšie zviditeľňovanie hodnôt a politických záujmov a dôraz na kritické myslenie. Tento prístup ide ruka v ruku s cieľom rozvíjať mládežnícku participáciu cez “zážitky v bezprostrednom okolí – rodina, škola, voľný čas a práca” (CLRAE (2003) odporúčanie 128 a COM (2003) 184f). Občianske zručnosti by sa mali učiť v kontextoch skutočného života a mali by sa týkať záležitostí súvisiacimi s mladými ľuďmi.

- **Rozširuje spectrum možností mládežníckeho angažovania a zasahuje inštitucionálnu politiku**

Mladí ľudia čoraz viac vyjadrujú svoje ambície prostredníctvom svetových a lokálnych hnutí, kampaní, protestov, osobným výberom životného štýlu, kultúrnych podujatí, mládežníckych organizácií a iných aktivít občianskej spoločnosti. Reflektujú, diskutujú, kritizujú a snažia sa zmeniť sociálne a politické otázky. Tieto akcie a skúsenosti môžu takisto prispievať k posilňovaniu “inštitucionálnej politiky”. Po druhé, mladí ľudia v neformálnych oblastiach získavajú schopnosti a zručnosti, ktoré im veľmi pomôžu stať sa aktívnymi občanmi v klasickej politike. A navyše existuje názor, že “mladí ľudia, ktorí sa angažujú v protestných hnutiach sa môžu neskôr viac angažovať v klasickej politike a teda takéto angažovanie by mohlo byť súčasťou celoživotného politického angažovania”⁹.

- **Je silným nástrojom integrácie do spoločnosti**

Neformálne vzdelávanie úspešne zaviedli mimovládne organizácie a verejný sektor, aby ním zlepšili zamestnatelnosť mladých ľudí, pomohli záškolákovi dokončiť štúdium, motivovali mládež so slabými výsledkami v škole k väčším výkonom a podporili mladých ľudí s poruchami správania alebo inak ohrozených mladých ľudí. Jedným príkladom je project na podporu zamestnania, ktorý využíva umenie alebo nové media, aby motivoval mladých ľudí v

⁶ Pasi Sahlberg: Building Bridges for Learning. The recognition and value of non-formal education in youth activity. Európske mládežnícke fórum, Brusel 1999

⁷ Pozri aj Odporúčanie Parlamentného zhromaždenia Rady mládeže 1437 (2000) 1

⁸ Parker, Walter (ed) Education for democracy, Greenwich 2002)

⁹ CoE Directorate of Youth and Sport: Návrh správy zo semináru “What About Youth Political Participation?” 24-26 November 2003, Európske centrum mládeže, Štrasburg 2004

stanovení si kariérnych cieľov, naučil ich praktické zručnosti a schopnosti potrebné pre nájdenie zamestnania a oboznámil ich s kódexom a zvyklosťami pracovného života a posilnil sebavedomie mladého človeka.

Non-formal learning has been successfully applied by NGOs and the public sector to improve the employability of young people, to help school drop-outs to finish their studies, to encourage low achievers at school to better performance and to support young people with behavioural problems or those otherwise at risk. one example is an employment project which uses arts, craft or the new media to motivate unemployed young people to set themselves occupational goals, to learn in practice skills and competences needed to apply a job or training and become acquainted with codes and practices of the working life and to strengthen the young person's self-confidence.

- **Je to efektívna metóda komunikácie a intervencie**

Odovzdávanie vzdelávacích informácií zhora ku mladým ľuďom nie je vždy efektívne. Napríklad v zdravotníckej výchove sa ukázalo, že kampane zamerané na boj proti alkoholu, tabaku a drogám nie sú efektívne. Nové prístupy, ako napríklad výchova rovesníkmi často používaná v boji proti HIV, užívaniu tabaku, alkoholu a drog a iným nezdravým životným štýlom priniesli sľubné výsledky. Mladí ľudia, ako sa zdá, berú tieto správy vážnejšie, ak sa im „neodovzdávajú“, ale namiesto toho majú možnosť o nich diskutovať s rovesníkmi a vyvodiť vlastné závery.

(3) *Zjednotená mládežnícka politika* je potrebná, lebo...

- **Existuje riziko, že záležitosti, týkajúce sa mladých ľudí zapadnú do agendy rezortov štátnej správy.**

Keďže mládežnícke záležitosti sú iba jednou zo súčastí a často menšinovou problematikou sociálnych otázok, zdravotníctva, bývania, mestského nplánovania a podobne, nikto sa nestará o špecifické záležitosti mladých ľudí. Výkonní pracovníci, štátni zamestnanci aj politickí predstavitelia, sú väčšinou dospelí ľudia. Na úrovni samosprávy, je napríklad veková kategória 18-29 neprimerane zastúpená v politicky nominovaných rozhodovacích orgánoch. Verejná tvorba politických koncepcií si vyžaduje politiku, ktorá koordinuje záležitosti týkajúce sa mládeže sd komplexným pohľadom na potreby a problémy mladých ľudí.

- **Mládežnícka participácia by nemala byť obmedzená na otázky voľného času.**

Mladí ľudia by mali mať slovo v záležitostiach, ktoré sa ich priamo týkajú. O mnohých kľúčových otázkach mladých ľudí sa rozhoduje mimo mládežníckej administratívy, ktorá je často obmedzená na voľnočasové activity. Oblasť venujúca sa mládeži, by mala koordinovať svoje activity s mladými ľuďmi, ktorých by mala zaangažovať ako aktérov ich vlastných životov aj v doménach, ako sú vzdelávanie, zamestnávanie, bývanie zdravotníctvo a životné prostredie.

4. Ako realizovať mládežnícke politiky?

Táto kapitola sa najprv zaoberá procesom vytyčovania cieľov mládežníckej politiky na národnej úrovni a ich posúvania na miestnu úroveň (od národných cieľov k miestnej akcii). Potom prechádza k detailnejšej analýze dvoch hlavných cieľov mládežníckej politiky – presadzovaniu mládežníckej participácie (“výchova k občianstvu”) a zlepšovaniu životných

podmienok mladých ľudí prostredníctvom medziodvetvovej spolupráce (“zjednotená mládežnícka politika”).

Od národných cieľov k lokálnej akcii

Všeobecná úloha štátu vo vzťahu k regionálnej a mestskej úrovni je trojitá. Mala by (1) formulovať politické smerovanie; (2) prostredníctvom legislatívy, rozpočtových capitol a iných prostriedkov vytvárať podmienky a rámce pre akcie na regionálnej a miestnej úrovni a (3) naplňovať svoje ciele.

Tieto úlohy takisto začínajú byť v posledných rokoch akcentované v národných mládežníckych politikách. Súhrnná správa posudkov národných mládežníckych politik Rady Európy (Williamson 2002, 36) uvádza, že “mnohé krajiny v posledných rokoch prudko rozšírili svoje mládežnícke politiky, ako v koncepcii, tak aj v realizácii.” Rozšírilo sa vekové rozpätie mládežníckej politiky a znásobili sa domény, v ktorých si mládežnícka politika dala za cieľ operovať. Existuje tendencia vybudovať (alebo zachovať) centrálnu správu mládežníckej politiky. Táto situácia, kedy sa zvyšuje penzum úloh a narastá záujem o vládnu správu, zintenzívňuje potrebu stanovenia priorít, implementácie cieľov, zabezpečenia a spravovania zdrojov, vyhodnocovania výsledkov a zaistiť pre mládežnícku politiku kontinuitu rozvoja: Ako vytvoriť politický program založený na prioritách a cieľoch? Ako *podporiť regióny a samosprávy* aby splňali silu mládežníckej politiky? Ako *zabezpečiť kvalitu implementácie*? Ako sa ubezpečiť, že sa celý proces stane predlohou pre ďalší postup? Ako *zaangažovať príslušných partnerov*, regióny samosprávy a rôzne sektory – a mladých ľudí, do plánovacích implementačných a hodnotiacich procesov?

Organizácia cieľov mládežníckej politiky

Všeobecný process organizácie podľa cieľov funguje nasledovným spôsobom: (pozri schému 3):

1. Stanovovanie cieľov. V zásade existujú dva druhy prístupov: vytýčenie rámcových smerovaní a stanovenie konkrétnych cieľov. Ako príklad môžeme uviesť fínsku mládežnícku politiku, ktorej cieľ je veľmi všeobecný: “zlepšovanie životných podmienok mladých ľudí a vytváranie podmienok pre občianske aktivity mladých ľudí”. Štát ponecháva regionálnym a lokálnym štruktúram slobodu a autonómiu rozpracovať tento cieľ detailnejšie, pretože očakáva, že takýmto spôsobom budú podmienky a potreby danej locality lepšie reflektované. Výsledkom je väčšia miesna flexibilita a slabšia centrálna správa.

Štát by takisto mohol mať relatívne konkrétne námety v oblasti národnej mládežníckej politiky a jej služieb ako by všetky samosprávy mali disponovať podporným systémom pre mládežnícke organizácie, mládežnícky informačný servis, mládežnícke zariadenia, mládežníckych pracovníkov, štruktúry pre mládežnícku participáciu, mestské mládežnícke orgány a podobne. Štát by prípadne mohol chcieť prednostniť alebo zdôrazniť niektoré otázky ako napríklad integráciu etnickej mládeže, užívanie drog, lepšie ubytovanie pre študentov alebo mládežnícka kriminalita v mestských oblastiach. V tomto prípade by štát mal vytýčiť svoje ciele konkrétnejšie alebo rozčleniť všeobecné ciele na konkrétne a merateľné podciele. Výhoda takýchto krokov je, že vytvára možnosť lepšieho hodnotenia a ďalšieho rozvoja štátnej politiky.

2. Zabezpečovanie štruktúr a zdrojov. Niektoré krajiny majú špecifickú legislatívu pre mladých ľudí, ktorá určuje ciele, štruktúry a systém dotácií štátnej podpory pre mládežnícku prácu. Problém s “nariadeniami a zákonmi je (že) vždy nevedú k efektívnym výsledkom, pokiaľ nefungujú vhodné výkonné štruktúry a nie sú sprístupnené potrebné zdroje”¹⁰. Ambiciózne ciele v mládežníckej politike by mohli priniesť zdroje pre mládežnícke organizácie, mládežnícke projekty a activity, mládežnícke zariadenia a národné mládežnícke centrá, podporu mládežníckej informovanosti, koncipovanie školenia mládežníckych pracovníkov, dotácie na úhradu nákladov na mládežníckych pracovníkov, skvalitnenie medzinárodnej spolupráce, financovanie mládežníckeho výskumu, štatistik mládežníckej práce a mládežníckej politiky a rozvoj metód práce s mládežou a iných služieb pre mladých ľudí. Ako príklad tejto koncepcie spomínaná správa navrhuje *minimálny súhrn príležitostí a skúseností* pre “výchovu k občianstvu” a “zjednotenú mládežnícku politiku” (pozri ďalšie kapitoly *Výchova k občianstvu* a *Zjednotená mládežnícka politika*). Štát je takisto zodpovedný za rozvoj metód mládežníckej práce, ktoré zodpovedajú jej primárnym cieľom (výchova k občianstvu a zjednotená mládežnícka politika). Súčasťou je dlhodobé financovanie rozvojových projektov (päť až desaťročných).

3. Odhadovanie výsledkov. Keby štátna mládežnícka administratíva bola vzdelávacou organizáciou, mala by sa sústavne učiť z mládežníckej politiky a aktivít práce s mládežou, ktoré riadi na regionálnej a miestnej úrovni. Toto však nie je možné bez koherentného a konkrétného stanovenia cieľov a dôveryhodnej dokumentácie výsledkov. Mládežnícka politika by mala fungovať ruka v ruku so zbieraním empirických údajov objektívnym hodnotením: Ako sú tieto ciele realizované v skutočnosti? Táto analýza poskytuje spätnú väzbu budúcemu rozvoju samotných aktivít a programom mládežníckej politiky, ktoré za týmito aktivitami stoja. Mnohé samosprávy majú pocit, že by bolo dobré, keby štát podporoval metodologický výskum na miestnej úrovni poskytovaním spätnej väzby vo forme údajov o metódach mládežníckej participácie, opatrenia pre spoluprácu medzi mládežníckymi otázkami na miestnej úrovni, programami mládežníckej politiky, informáciami ako riadiť poznatkové mládežnícke politiky atď.

Schéma 3. Organizovanie mládežníckej politiky - všeobecný model

Stanovenie smeru	Medzinárodné a miestne všeobecné ciele mládežníckej politiky Podciele a strategické plány
Rozdeľovanie a spravovanie zdrojov	Finančné a ľudské zdroje a procesuálny manažment
Rozvíjanie aktivít	Aktivita, služby, intervencie... Posudzovanie kvality Výskum, indikátory a hodnotenie výsledkov

¹⁰ H. Williamson 2002, str. 39

Ciele mládežníckej politiky v krajinách Rady Európy sa zdajú byť¹¹ vo všeobecnosti relatívne podobné: Všetky zdieľajú rovnaký názor na význam presadzovania mládežníckej participácie, na chápanie mladých ľudí ako ľudské zdroje, zlepšovanie podmienok pre samostatný život prostredníctvom zjednotenej mládežníckej politiky, pomoc pri začleňovaní do spoločnosti všetkých mladých ľudí (obzvlášť etnických menšín) a podporu kultúrnej diversity. Niektoré krajiny k týmto cieľom pridali vlastné priority, ale správa Rady Európy o národných mládežníckych politikách konštatuje: "...Neexistuje rozpor alebo nesúlad v základných cieľoch mládežníckej politiky."¹²

Niektoré národné mládežnícke politiky spracovávajú a konkretizujú tieto všeobecné ciele detailnejšie. Napríklad švédska vláda si stanovila tri ciele: (1) vytváranie vhodných podmienok pre samostatný život (cieľ samostatnosti), (2) skutočné príležitosti pre participáciu (silový cieľ) a (3) uznanie mladých ľudí ako ľudský zdroj (zdrojový cieľ), ktoré ďalej rozpracováva do 41 konkrétnejších a transparentnejších podcieľov. Účelom tejto stratégie je po prvé: *nasmerovať* samosprávy v súlade s prioritami štátnej mládežníckej politiky, po druhé: zabezpečiť istú mieru stability služieb pre mladých ľudí v celej krajine, po tretie: schopnosť hodnotiť implementáciu štátnych cieľov. Švédske štátne mládežnícke úrady sústavne hodnotia implementáciu svojich cieľov (vlastným výskumom a zbieraním štatistík) a umožňujú vyjadriť sa k ich ďalším zmenám (pozri www.ungdomsstyrelsen.se).

Jednou z kľúčových úloh centrálnej správy v krajinách ako Švédsko (a ostatných severských krajinách) je silná autonómia samosprávy. Počas procesu prijímania vyhlásenia vlády o mládežníckej politike vyjadrili samosprávy v Švédsku svoje pripomienky k novej legislative. (1) vyjadrili obavu o samosprávnú autonómiu v tomto kontexte, (2) boli veľmi kritickí k nedostatočnému financovaniu vládnych cieľov, (3) boli veľmi skeptickí k spôsobu, akým boli tieto ciele koncipované. Tieto pripomienky získala aj expertná skupina Rady Európy, ktorá hodnotila mládežnícke politiky vo Švédsku. Skupina vyjadrila obavy, že záväzky prijaté vládou sú príliš veľké, aby ich boli schopné implementovať mnohé samosprávy. Rovnaká úloha sa týka aj štátov (ako Španielsko) so silnými regionálnymi správami. Prieskum medzinárodného tímu odborníkov, ktorý sa venoval španielskej národnej mládežníckej politike poznamenal, že "mládežnícke politiky na autonómnej regionálnej úrovni sú relatívne nezávislé od politik presadzovaných na centrálnej úrovni. V tomto kontexte skupina neverí tomu, že má centrálna politika v skutočnosti na tieto politiky významnejší vplyv..."¹³

Tieto úlohy volajú po objasnení a obojstrannej definícii vzájomných povinností a mandátov centrálnej regionálnej/miestnej úrovni. Expertná skupina Rady Európy pre mládežnícku politiku navrhla, že (by centrálna vláda mala mať vedúce postavenie a určovať **čo** robiť. A súčasne by miestne úrady mali mať dostatočne voľné ruky na to, **ako** implementovať mládežnícku politiku. Mechanizmus by teda mal byť flexibilný *v rámci* určitých parametrov stanovených národnými vládami.¹⁴ Ak chce štát zájsť ďalej a navrhnúť konkrétne priority alebo stanoviť explicitné podciele, bolo by vhodné začleniť samosprávy do celého procesu stanovovania národných cieľov. Vybudovanie dialógu medzi štátom a samosprávami by malo zvýšiť motiváciu a angažovanie samospráv.

¹¹ pozri H.Williamson 2002, str 38-39 **a príloha 1 (v tomto dokumente)**

¹² H.Williamson 2002

¹³ Medzinárodná správa, hodnotenie španielskej mládežníckej politiky, str. 49

¹⁴ CDEJ (2003) 16: Select committee of experts on the establishment of guidelines for the formulation and implementation of youth policies, Secretariat memorandum prepared by the Directorate of Youth and Sport, Council of Europe, Strasbourg, 24 June 2003

Často sa hovorí o tom, že mládežnícka politika trpí “implementačnými medzerami¹⁵”. Ciele národnej mládežníckej politiky san a miestnej úrovni implementajú len nedostatočne. Diskusia na túto tému navrhuje nasledovné línie zlepšenia tohto stavu:

- Stanovenie cieľov mládežníckej politiky, ktoré by boli jednoznačné, ideologicky explicitné a zodpovedajúce dostupným zdrojom
- zabezpečenie štruktúr a zdrojov nevyhnutné pre implementáciu cieľov
- stransparentnenie “príkazovej hierarchie” medzi mládežníckymi štruktúrami štátu, regiónu a samosprávy
- vypracovanie systému sústavného, podloženého a otvoreného hodnotenia procesu mládežníckej politiky¹⁶

Výchova k občianstvu

Ako už bolo uvedené (kapitola 1) kľúčovou výzvou v politike mládeže je podpora participácie mládeže v štruktúrach zastupiteľskej demokracie a rozvíjanie iných foriem participácie mládeže, s mimoriadnym zreteľom na znevýhodnenú mládež. Jadrom politiky mládeže je pomôcť mladým ľuďom, aby sa z nich stali aktívni občania prostredníctvom výučby potrebných schopností (viď obrázok 2). V záujme splnenia tohto cieľa by mal sektor mládeže poskytnúť mladým ľuďom prístup k balíku študijných príležitostí a skúseností. V širšom zmysle, balík zahŕňa príležitosti a skúsenosti v participácii, vyjadrovaní, interkulturálnom štúdiu, informáciách, život a podporu pri strete s rizikom.

Výchova k občianstvu: minimálny balík príležitostí a skúseností

Politika mládeže by mala poskytovať minimálny balík príležitostí a skúseností, ku ktorým by mali mať mladí ľudia prístup v záujme podpory pravdepodobnosti úspešného zvládnutia ich role účastníkov demokracie a ich úspešnej sociálnej integrácie. Tieto príležitosti a skúsenosti vytvárajú priestor pre činnosť politiky mládeže pri podpore výchovy k občianstvu. Mali by sa implementovať v rôznych krajinách rozdielne kvôli rôznym správnym systémom, územnému usporiadaniu, politickému zameraniu a miestnym podmienkam mládeže¹⁷.

¹⁵ H.Williamson 2002, str. 39

¹⁶ Príklad: “Quality assessment framework” in Kent County Council Youth Service, UK.

¹⁷ Príklad balíka príležitostí navrhnutého na miestnej úrovni (Fínsko):

Vlády môžu vypracovať vlastný koncept minimálneho balíčka príležitostí a skúseností, ktoré by chceli sprístupniť na regionálnej a/alebo miestnej úrovni. Jedným príkladom je zoznam základných služieb pre mládež, ktorý by expertná skupina (2003) fínskeho Ministerstva školstva odporúčala každej miestnej samospráve, aby ho ponúkla miestnej mládeži.

- finančná podpora mládežníckych organizácií a neorganizovaných skupín mládeže
- priestory pre mladých ľudí
- pracovník miestnej samosprávy pre mládež (financovaný miestnou správou)
- sprostredkovanie dielní pre mladých ľudí
- informácie pre mládež a poradenské centrum
- poškolské aktivity pre mladých ľudí v povinnej školskej dochádzke
- program na podchytenie mladých ľudí, ktorí potrebujú pomoc
- voľný prístup k internetu
- záujmové krúžky
- letné tábory

Nasledujúci minimálny balík príležitostí a skúsenosti je základný zoznam služieb pre výchovu k občianstvu a participáciu mládeže.

1. aplikácia a uznanie neformálne získaných služieb a kompetencií (viď odporúčanie Rady Európy XXXX, a publikáciu DYS xxx..)
2. podporný systém pre mládežnícke organizácie a iné skupiny mládeže
3. informovanie mládeže a poradenské služby (osobné poradenstvo, podpora, profesijné poradenstvo, viď odporúčanie Rady Európy XXXXX a smerníc ERYICA...)
4. príležitosti pre interkulturálne štúdium (podpora mobility, výmenné programy mládeže, dobrovoľnícka práca v zahraničí)
5. príležitosti pre prácu mládeže v oblasti kultúry (podpora vlastnej kultúrnej produkcie mladých ľudí)
6. prístup k novým technológiám a internetovým službám pre mladých ľudí (viď odporúčania Výboru Ministrov/2000?)
7. prostriedky na garanciu prístupu znevýhodnených mladých ľudí k výchove k občianstvu a participácii
8. príležitosti na participáciu (na tvorení politiky na medzinárodnej, národnej a miestnej úrovni pokrývajúcich samotnú administratívu mládeže a iné sektory dotýkajúce sa mladých ľudí, vzdelávanie, šport, sociálne a zdravotnícke služby, bývanie, zamestnanosť, plánovanie miest (viď príručku CoE o „Účasti“ a CLRAE revidovanú Chartu o účasti mladých ľudí na miestnom a regionálnom živote)

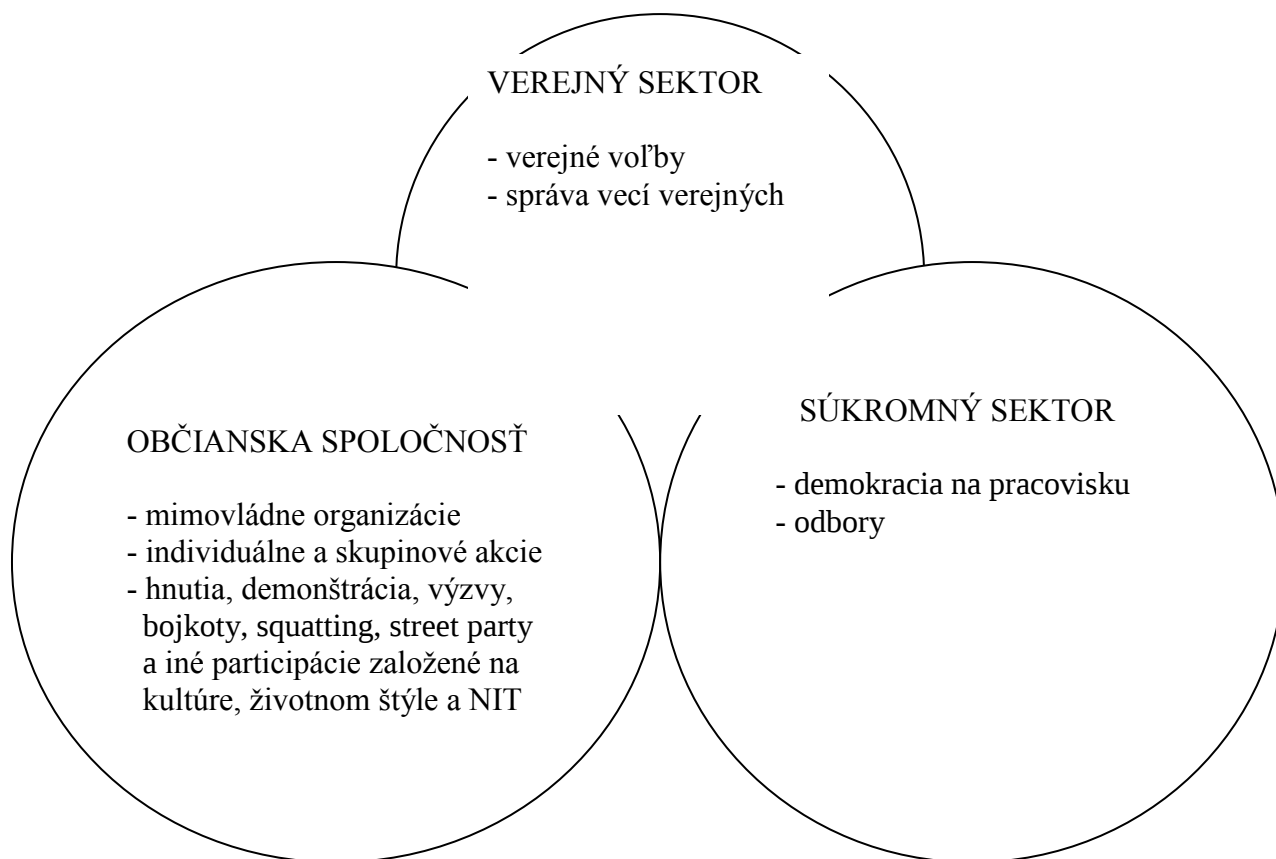
Balík uvádza v prvom rade podporu neformálneho vzdelávania – základný pedagogický prístup k práci s mládežou (1), ďalej identifikuje kľúčové služby a prostriedky v oblasti mládeže (2-7) a navrhuje participáciu ako jadro metodológie (8).

Neformálne vzdelávanie je spojené *tak* s osobným rozvojom, aktívnym občianstvom, manažérskymi schopnosťami v živote *ako aj* s schopnosťami, ktoré podporujú sociálnu integráciu, ako zamestnateľnosť. Tí, ktorí sa vyslovujú v prospech neformálneho vzdelávania inklinujú k zdôrazňovaniu niektorých z týchto prvkov. Na jednej strane, naučiť sa rozvíjať a vyjadrovať vlastnú identitu a naučiť sa byť aktívnym občanom je chápané ako základ neformálneho štúdia. Na druhej strane, potenciál intervencií neformálneho vzdelávania v oblasti integrácie na trhu práce, práca so študentmi, ktorí neukončili štúdium alebo nemajú dostatok motivácie pre vzdelávanie, posilňovanie manažérskych zručností v živote ohrozených mladých ľudí a rozvoj nových informačných metód (ako vzájomné vyučovanie rovesníkov) je stále viac oceňované. I keď má neformálne vzdelávanie svoje všestranné výhody, jeho izolácia alebo rozkol by nemuseli byť užitočné, vhodnejšie by bolo podporovať jeho uznanie a vytvoriť mosty k iným typom vzdelávania.¹⁸

¹⁸ Ako poukázal Pasi Sahlber (1999), mládežnícke organizácie a iní poskytovatelia neformálneho vzdelávania stoja pred rozvojovou úlohou, plne využiť potenciál neformálneho vzdelávania. Po prvé, v oblasti neformálneho vzdelávania sa potrebuje *zhodnúť na novej koncepcii vzdelávania*, založenej na „komplementárnom študijnom prostredí“. Neformálne vzdelávanie má vlastné charakteristiky (vzdelávanie ako proces, charakter orientovaný na študenta, pragmatická a emancipačná koncepcia znalostí, napojenie na problémy skutočného života atď.), ale malo by sa vnímať ako jedno študijné prostredie medzi ostatnými, predovšetkým formálnym vzdelávaním a celoživotným vzdelávaním. Druhým krokom je umožniť študentovi *kooperáciu medzi rozličnými študijnými prostrediami*. Po tretie, *študijné skúsenosti by mali byť koordinované*, „synchronizovanie konzekutívnych fáz štúdia a paralelné formy vzdelávania tak, aby sa vytvoril zmysluplný a kolerentný celok z týchto podskupín“. Konečne, *kvalita neformálneho vzdelávania by mala byť posúdená a ohodnotená*.

Ako všeobecný princíp by sa mala participácia mládeže dotýkať všetkých oblastí života. Mladí ľudia by mali mať príležitosť participovať na rozhodovacom procese v pracovnom živote, správe vecí verejných a v občianskej spoločnosti (viď obrázok 4, nižšie). Veľká časť verejnej diskusie o participácii mladých ľudí sa venuje ich nízkej účasti na voľbách a ich nedôvere v politické štruktúry. Jedna zo stratégií na prekonanie tohto negatíva je dať mladým ľuďom príležitosť participovať na správe vecí verejných, predovšetkým v oblasti mládeže. Ako tento dokument chce podčiarknuť, že v oblasti rozvoja participácie mládeže na verejnej správe bolo vykonané množstvo práce. Avšak, snád' najdôležitejšou oblasťou pre mladých ľudí je rozvoj ich politických myšlienok ako aj ich sebvýjadrenie v občianskej spoločnosti. Mládežnícke organizácie, hnutia, demonštrácie, výzvy, kultúrne prejavy, internet, výber životného štýlu sú príklady množstva sebvýjadrení v oblasti občianskej spoločnosti. Kľúčovou úlohou verejného sektoru je vytvorenie podmienok pre občiansku participáciu a pre fungovanie samosprávnej občianskej spoločnosti.

Obrázok 4. Oblasti výchovy k občianstvu a praxe

Tento ideál je jasne viditeľný na spôsobe organizácie, ktorý má za cieľ práca s mládežou. Vedúcim princípom práce s mládežou je pomôcť mladým ľuďom pri organizácii ich vlastných aktivít a pri hľadaní ich vlastných spôsobov sebvýjadrenia. Základná stratégia podporuje mládežnícke organizácie pri organizovaní aktivít pre mladých ľudí. To je hlavný prístup na medzinárodnej, národnej a miestnej úrovni. Na jej dosiahnutie existuje množstvo

infraštruktúrnych služieb, ktoré by mohol verejný sektor poskytnúť vrátane podobných systémov pre mládežnícke organizácie a mládežnícke skupiny, zariadenia poskytujúce informácie a poradenské služby pre mládež, príležitosti pre intrakulturálne vzdelávanie a kultúrne aktivity a prístup k novým technológiám.

Avšak, napriek jeho zásluhám, život v organizovaných združeniach sa vzťahuje iba na obmedzené množstvo mladých ľudí a v mnohých krajinách bol zaznamenaný klesajúci záujem mladých ľudí o vstup do mládežníckych organizácií. V niektorých krajinách participuje v mládežníckych organizáciách iba 5 % mladých ľudí. Výsledkom je, že verejný sektor, na miestnej úrovni a predovšetkým v škandinávskych krajinách, zohral väčšiu rolu v poskytovaní služieb pre mladých ľudí. Súkromný sektor a komerčné mládežnícke kultúrne centrá vo väčšej miere súťažili o záujem, aktivity, životný štýl a dokonca o vzdelávanie mladých ľudí.¹⁹

Niektoré škandinávске krajiny, ktoré kombinujú extenzívne miestne služby pre mládež s aktívnymi mimovládnyimi organizáciami boli kritizované za vytvorenie „pedagogickom voľnom čase“ pretože údajne vytvorili služby, ktoré navrhli a riadia dospelí a sú riadené z hora na dol. Medzinárodní experti na švédsku politiku mládeže volajú po „flexibilnejšom rozdelení medzi organizovanými a neorganizovanými aktivitami“. Práca s mládežou musí nájsť spôsoby na zapojenie mladých ľudí mimo organizácií a rozvinúť aktivity, ktoré nie sú poskytované dospelými pre mladých ľudí, ale aktivity navrhnuté, implementované a evaluované *mladými ľuďmi*.

Posledná položka na zozname balíku príležitostí a skúseností je „participácia mládeže“. Správa Rady Európy o prieskume politiky mládeže (H. Williamson 2002, str. 89-97) identifikuje mnohé prekážky pre úspešné vzdelávanie v občianskych zručnostiach a pre príležitosti vzdelávania prostredníctvom skúsenosti s participáciou:

- vo väčšine krajín občianske vzdelávanie v školách buď neexistuje alebo má marginálne miesto v osnovách
- mnohé štruktúry mládežníckej participácie (zasadania mládeže, rady mládeže a školské rady, mládežnícke parlamenty) sú „symbolickým, pečiatočným cvičením pre rozhodnutia, ktoré už boli prijaté“.
- v niektorých krajinách sa politiky mládeže zdajú „paternalistické“ a „vytvorené a riadené dospelými“ s neochotou „poskytnúť „príliš veľa moci“ mladým ľuďom“.
- obmedzené ustanovenia pre príležitosti na participáciu. Predovšetkým mládežnícke organizácie, politické mimovládne organizácie tradične udávali tón, a niekedy požadovali legitimitu „hlasu mládeže“, ale dnes mali byť rozvinuté komplementárne prostriedky participácie, reprezentácie a vyjadrovania.

¹⁹ Vid' napr. Naomi Klein, Bez loga, XXX

Pre čelenie týmto problémom môže byť užitočný nasledujúci zoznam „vecí, ktoré treba zdokonaľiť“:

1. **Podpora občianskej spoločnosti a načúvanie občianskej spoločnosti.** Základným kameňom pluralistickej demokracie je pestrá občianska spoločnosť. Mnohostranná podpora mimovládnych organizácií a ďalších mládežníckych skupín a činností je potrebná na ich koncentráciu na prevádzkovanie ich aktivít a nie na získavanie finančných prostriedkov. Ľudia rozhodujúci o verejnom sektore by mali vyvinúť praktiky na komunikáciu s občianskou spoločnosťou – a tolerovať kritiku.
2. **Zmena postojov dospelých k participácii.** Väčšina dospelých nemá skúsenosti s participáciou z ich vlastného života, a inklinujú k prenosu tejto skúsenosti na deti. Niektorí sa obávajú, že ak by ich právomoc bola delegovaná na mladých ľudí, prišli by o svoju „rodičovskú autoritu“. Navyše, dospelí a rodičia inklinujú k pochybnostiam, či deti a mladí ľudia majú potrebné skúsenosti, znalosti alebo iné rozhodovacie schopnosti, ktoré tradične patria dospelým. Avšak, ako už bolo preddiskutované, mladí ľudia by nemali byť „iba príjemcami ochrany zo strany dospelých, ale mali by sa aktívne podieľať na ich životoch“.
3. **Zmena dôrazu zo „zasadania mládeže“ na „skutočnú participáciu“.** Švédska štúdia v 10 miestnych samosprávach, ktoré sa zaviazali rozvíjať participáciu mládeže, ukazuje, že ľudia, ktorí rozhodovali na úrovni mestskej samosprávy nedefinovali explicitne čo si predstavujú pod pojmom „participácia“. V praxi participácia znamenala počúvanie mladých ľudí, ale nebolo im umožnené, aby ovplyvňovali záležitosti. Fakt, že ich nebrali vážne môže tiež odradiť mladých ľudí od participácie. Dokonca aj ak je hra o právomoc situáciou, v ktorej vždy jeden získa a druhý stratí – má sa tým na mysli, že právomoc delegovaná mladým ľuďom znamená zníženie právomoci niekoho iného – je nutné, aby participačné štruktúry mládeže by mali byť spojené s delegovaním právomoci týmto orgánom.²⁰
4. **Rozvoj participačných štruktúr, ktoré by zahŕňali všetkých mladých ľudí.** Problém s mládežníckymi participačnými štruktúrami je, že sa týkajú iba väčšiny mladých ľudí. Napriek zásluhám orgánov ako napríklad „školská demokracia“ a ako prostriedkov na prenesenie záležitostí mládeže do rokovacích programov väčších rozhodovacích orgánov, by malo byť potrebné rozvinúť spôsoby zapojenia väčšieho počtu mladých ľudí do záležitostí, ktoré sa ich týkajú. Školy, eventuálne v spolupráci s aktívnymi účastníkmi, hrajú dôležitú rolu.
5. **Zmena „služieb pre mladých ľudí“ na „skúsenosti s participáciou“.** Organizácie a miestna samospráva by mohla poskytnúť mladým ľuďom mnohostranné služby, často podľa želania a nápadov samotných mladých ľudí. Avšak, niektorí z nich môžu mať záujem zapojiť sa do detailnejšieho plánovania a implementácie služieb, nechcú byť iba pasívnymi prijímateľmi výsledku. Výzva pre organizácie a pre miestnych pracovníkov s mládežou je zmeniť mladých ľudí z role „pasívneho spotrebiteľa“ na rolu „aktívneho partnera“.

²⁰ Príkladom sú školské rady v Helsinkách, ktorým bolo pridelených 0,5 milióna eur ročne, mohli sa rozhodnúť ako ich použijú na zlepšenie prostredia ich škôl

6. **Expanzia participácie mládeže do všetkých sektorov dotýkajúcich sa mládeže.** V mnohých krajinách sú dobré praktiky na zapojenie mladých ľudí do rozhodovacieho procesu týkajúceho sa voľnočasových aktivít. Ďalším krokom by mal byť export týchto praktík do ďalších sektorov, kde sa rozhoduje o záležitostiach týkajúcich mladých ľudí, ako vzdelávanie, šport, zdravie, sociálne veci, bývanie, mestské plánovanie atď.
7. **Participácia mládeže nie je iba o „konzumnej demokracii“.** Populárny trend poskytovať príležitosti na participáciu pre mladých ľudí v oblastiach, kde sú dôležitými užívateľmi služieb, ako sú centrá mládeže, knižnice, prírodné rekreačné oblasti a školy je dôležitý. Nemali by sa však zastaviť v tomto bode. Mladí ľudia nie sú iba užívatelia služieb, ale sú tiež občanmi, ktorí by mali mať právo vyjadriť sa k akýmkoľvek otázkam, ku ktorým sa chcú vyjadriť.²¹
8. **Zapojenie znevýhodnených a pasívnych mladých ľudí.** Skúsenosti z mnohých národných správ hovoria, že znevýhodnení mladí ľudia majú tendenciu k tomu, aby boli vynechaní z participačných štruktúr. Následne treba prijať mimoriadne opatrenia na ich zapojenie. Niektoré štúdie o politickej participácii dokazujú, že mladí ľudia sú v procese polarizácie na tých, ktorí sa zaujímajú o politiku, volia, diskutujú s ich priateľmi o politike, participujú v nejakom druhu politickej organizácie alebo sa podieľajú na činnosti a na tých, ktorí neukazujú takýto záujem a aktivity. Treba prijať osobitné prostriedky na posilnenie posledne menovaných.
9. **Rozvoj senzitivity voči novým formám zapojenia mládeže.** Stále viac sa mladí ľudia vyjadrujú prostredníctvom hnutí, akcií, kampaní, kultúrnych protestov, médií, predovšetkým prostredníctvom internetu a cez výber životného štýlu. Ich politická mobilizácia je založená na individuálnom prístupe, ktorý sa týka konkrétneho problému. Ide o jednorazové aktivity v kontraste s tradičným kolektívnym prístupom týkajúceho sa programu, v ktorom ide o dlhodobé záväzky. Nový vzťah k politike je tiež charakterizovaný ako „pružnosť, hra a irónia“ v porovnaní s „dogmatizmom, serióznosťou a čťou“. Ako pozitívny scenár, tieto nové formy zapojenia prinášajú nové témy k starým politickým programom, zvyšujú citlivosť mladých ľudí k sociálnym a politickým otázkam, motivujú ich k aktívnemu občianstvu. Niektorí z aktivistov „za lepšie ulice“ sa môžu prejavovať ako aktívni prispievatelia do štruktúr zastupiteľskej demokracie.
10. **Posilňovanie morálneho a ideologického dialógu s mladými ľuďmi.** Participačné štruktúry nie sú dostatočné. Podľa výskumníkov mladí ľudia nemajú dost príležitostí, aby reagovali na otázky ako „Kto som? Čo chcem od života? Kam chcem patriť?“ Je dokázané, že demokratické rozhodovanie, komunikácia a reflexívnosť ako atmosféra v rodine má pozitívny vplyv na politickú aktivitu detí. Čo by mohla vykonať oblasť mládeže na podporu komunikácie v rodine a zlepšenie príležitostí pre mladých ľudí, aby diskutovali o morálnych a politických otázkach?

²¹ Podľa Lidén and Odegard (2002) a Sorbom (2003) zamestnanci miestnej samosprávy a politici inklinujú ku konceptualizácii mládežníckej participácie ako konzultačného procesu spojeného so službami poskytovanými mladým ľuďom. Mladí ľudia sú v „role požívateľa služieb“, „ale nie v „role občana“ s právom vyjadriť sa k všetkým záležitostiam.

11. **Výskum a šírenie dobrých praktík.** Široko rozšírená angažovanosť európskej mládeže na podporu mládežníckej participácie a rozvoj a experimentovanie s alternatívnymi modelmi a praktikami predovšetkým, na miestnej úrovni, vytvárajú dobré podmienky pre vzájomné vzdelávanie, evaluáciu skúseností a hľadanie spôsobu šírenia dobrých praktík. Je pritom veľmi dôležité nielen iniciovať aktivitu, ale aj investovať do výskumu a evaluácie.

Integrovaná politika mládeže

„Integrovaná politika mládeže“ bola definovaná ako vedomá a štrukturálna medzisektorová politika koordinácie služieb pre mládež, ktorá do tohto procesu zahŕňa samotných mladých ľudí. V záujme realizácie by bola vhodná identifikácia domén politiky, ktoré sú v tomto ohľade najrelevantnejšie. Členské krajiny Rady Európy uvádzajú širokú škálu oblastí politiky, kde by sa podľa nich mali koordinovať záležitosti mládeže.²² Avšak je možné identifikovať menšie množstvo kľúčových oblastí politiky a sú navrhnuté opísané ďalej v texte ako oblasti hlavnej politiky integrovaných politík mládeže. Aby sa zaistilo naplnenie očakávaní mladých ľudí v týchto doménach je potrebná koordinačná štruktúra. Zodpovednosť za ňu by mal prijať multidisciplinárny orgán alebo v prípade miestnej samosprávy dokonca koordinujúca osoba. Minimálny balík príležitostí a skúseností tu znamená, že mladí ľudia žijúci v štáte, regióne alebo meste majú k dispozícii koordinačnú štruktúru, ktorá zaisťuje, že niekto zaujme komplexné stanovisko k jeho alebo jej potrebám a záujmom v širokej škále oblastí politiky.

Integrovaná politika mládeže: minimálny balík príležitostí a skúseností

1. zaistiť úspešnú integráciu mladých ľudí do spoločnosti by vyžadovalo koordináciu záležitostí týkajúcich sa mládeže v kľúčových doménach politiky na národnej, regionálnej a miestnej úrovni:
 - vzdelávanie a školenia,
 - zamestnanosť a trh práce,
 - zdravie,
 - bývanie
 - voľný čas

Ostatné oblasti, ktoré sú relevantné pre mládež zahŕňajú sociálnu ochranu, prosperitu, rodinu a trestné súdnictvo

2. riadiť integrované politiky mládeže v kľúčových politických oblastiach, *mechanizmus koordinácie a intervencie* je potrebný na národnej a miestnej úrovni:
 - plán politiky mládeže
 - medzi sektorová koordinácia: orgán alebo osoba zodpovedná za otázky mládeže, administratívna kapacita na vedenie koordinovaného projektu
 - stratégia zastúpenia mládeže: rada mládeže/parlament mládeže, zasadania/grémiá mládeže,
 - iné prostriedky na načúvanie hlasu mladých ľudí: štúdia/prieskum o mládeži.

²² Vid' H. Williamson 2002, str. 28-29, 49

Čo by mohla oblasť mládeže urobiť v ďalších sektoroch?

Niektoré krajiny sa pokúsili aplikovať priamočiary „agresívny“ prístup k integrovaným mládežníckym politikám. Mali za to, že sú povinní „radiť“ iným sektorom ako viesť služby pre mladých ľudí. Skúsenosti ukazujú, že to nevedlo k dobrým výsledkom. Užitočnejšou stratégiou by bolo ponúknuť im k dispozícii základné kompetencie v oblasti mládeže (znalosť mládeže, prístup k mladým ľuďom, spoluprácu so sieťou mimovládnych organizácií, aktivačné metódy atď.) v duchu spolupráce. Kooperácia by tiež závisela na vôli a záujme iných sektorov o účasť. V tejto perspektíve existujú minimálne tri spôsoby prispievania, ktoré by oblasť mládeže mohla ponúknuť tým sektorom, ktoré sa zaoberajú otázkami spojenými so životom mladých ľudí (viď príklady v obrázku 5). Po prvé, oblasť mládeže by mohla viesť aktivity pre mladých ľudí v spolupráci s ostatnými sektormi. Existujú dobré príklady pracovníkov s mládežou pracujúcich s učiteľmi, sociálnymi a zdravotníckymi pracovníkmi, zamestnancami úradov práce a políciou v záujme poskytnutia splnomocnenecov pre ohrozenú mládež, zlepšiť schopnosti mladých ľudí v oblasti vlastného riadenia, organizovať informačné kampane a vytvoriť aktivity pre voľný čas pre rôzne typy mladých ľudí. To môže byť uskutočnené prostredníctvom projektov alebo permanentných služieb. V ideálnom prípade sa spoločný projekt, ktorý sa ukáže ako úspešný môže zmeniť na permanentnú službu alebo aktivitu pre mladých ľudí. Po druhé, mládežnícka politika má za cieľ zaistiť, že potreby a očakávania mladých ľudí budú naplnené vo všetkých oblastiach života. Oblasť mládeže nepracuje s mládežou len v oblasti jej voľného času, ale podporuje aj jej úspešnú integráciu do spoločnosti v širokom meradle. Takáto integrácia môže mať formu politickej debaty, zlepšovania povedomia alebo tvorbu iniciatív, napríklad v oblasti vzdelávania, zamestnanosti, zdravotnej a sociálnej bezpečnosti. V najlepšom prípade je oblasť mládeže užitočným expertom na záležitosti dotýkajúce sa mládeže, pomáha iným sektorom pri rozvoji ich politik. Po tretie, sektor mládeže by mohol koordinovať aktivity určené mladým ľuďom. Mnohé verejné sektory a iní činitelia poskytujú služby a aktivity mladým ľuďom. Prostredníctvom spoločného úsilia založenom na záujmoch a myšlienkach mladých ľudí by sa dokonca mohli dosiahnuť lepšie výsledky.

Obrázok 5. Integrovaná politika mládeže – čo môže oblasť mládeže urobiť pre ostatné sektory? (vybrané príklady)

Doména politiky	VZDELÁVANIE	ZAMESTNANOSŤ	ZDRAVIE
MLÁDEŽ			
Vedenie kooperačných - podpora zdravého	- práca so študentmi, ktorí	- zabezpečenie informácií	
Aktivít životného štýlu,	boli vylúčení, majú zlé	o mládeži, poradenské služby	
použitím neformálneho	Výsledky, študenti s	pri výbere povolania,	
vzdelávania v zdravotnej	Problémami s motiváciou	- organizovanie mládežníckych	
výchove (napr. vzdelávanie	A správaním	dielní a iných prostriedkov na	
medzi rovesníkmi“	- úvod do výchovy k	lepšenie „zamestnanosti“	
spoločných	Občianstvu prostredníctvom	- vedenie	
intervenčných aktivít so	Mimovládnych organizácií		

a zdravotným	A pracovníkov s mládežou	sociálnym
		Sektorom
Angažovanie v politickej diskusii: mládeže	- vypracovanie konceptu - podpora participácie	- podpora participácie
ľudí na	Dôležitosť participácie	na pracovisku mladých
zdravotnej politike	A neformálneho vzdelávania	- participácia v diskusii o politike
a politike,	Vo formálnom vzdelávaní	zamestnanosti týkajúcej sa
v politickej	Iniciovaní diskusie o	mladých ľudí - participácia
o podstate prevencie,	Komplexných prostriedkoch	debate
zdravotných	Voči zraniteľným žiakom,	spájanie
problémov so širšími	Študentov s nízkym vzdelaním,	
mladých ľudí atď.	Násilie v školách atď.	problémami

Koordinácia aktivít	- spolupráca aktérov, ktorí	- koordinačné aktivity
koordinácia skorých		
A politik	poskytujú poškolské	so zamestnanosťou, bývaním,
preventívnych opatrení s	Aktivity	tvorcami sociálnej a rodinnej
	zdravotným a sociálnym	politiky na zaistení vstupu
	-koordinácia stratégií so	mladých ľudí do nezávislého
	sektorom a inými partnermi	života
	Školskou, sociálnou prácou	
	Políciou a inými aktérmi	
	Boja s marginalizáciou	

Rozvoj mechanizmov integrovanej politiky mládeže²³

²³ Niektoré skúsenosti a príklady v oblasti implementácie politiky mládeže v škandinávskych krajinách vid' doplnok „Ako vlády usmerňujú miestnu prácu s mládežou – pozorovania v škandinávskych politikách mládeže“

Plány politiky mládeže. Prieskumy Národnej politiky mládeže Európskej rady sú dobrým príkladom, ako je na národnej úrovni, v spolupráci s medzinárodnou expertízou a debatou, možné študovať a plánovať záležitosti mládeže v rámci komplexného rámca. Nie všetky krajiny sa starostlivo a podrobne zaoberali národnými plánmi. Niektoré sa nimi však zaoberali a v týchto prípadoch existujú presvedčivé dôkazy o ich dopade na miestnu úroveň mládežníckej politiky a o vzniku sa systematického vzdelávacieho procesu v oblasti plánovania národnej politiky. Správa Rady Európy o prieskume národnej politiky mládeže (H. Williamson 2002, str. 122 – 123) uvádza, že integrovaná politika mládeže si vyžaduje „vedenie riadené politickou stratégiou cez dialóg medzi politikmi, profesionálmi a mladými ľuďmi“. Takto integrovaná politika mládeže nie je iba o dokumente plánu politiky, ale sleduje tiež detailne zaoberá a vytvára proces, prostredníctvom ktorého profesionáli a mladí ľudia implementujú, rozvíjajú, evaluujú a navrhujú zmeny v pôvodnom pláne. Komplexné plány politiky mládeže môžu byť navrhnuté na regionálnej a miestnej úrovni. Skúsenosti z niektorých krajín²⁴ ukazujú, že takéto plány podporili viditeľnosť sektoru mládeže a záležitostí mládeže v ďalších sektoroch, ale že bolo ťažké zaviazat' ostatné sektory, aby skutočne implementovali navrhnuté aktivity. Ťažkosti s vypracovaním konceptu a implementáciou integrovaných plánov mládeže boli obzvlášť zdôrazňované vo veľkých, administratívne rozdelených mestách. Svedčí o podobných problémoch na úrovni štátov: V malých krajinách (Estónsko, Malta, Lichtenštajnsko, Cyprus) alebo v relatívne malých krajinách (Fínsko, Švédsko, Nórsko, Litva) boli vykonané národné prieskumy politiky mládeže Rady Európy.

²⁴ Fínska vláda spustila začiatkom sedemdesiatych rokov dvadsiateho storočia miestne akčné plány pre mládež. Spravidla sa plán skladal z dvoch prvkov: výskumnej časti, ktorá popisovala životné podmienky a očakávania mladých ľudí a časti venovanej politickému plánu, ktorý uvádzal aktivity, ktoré by mali vykonávať rôzne sektory miestnej samosprávy v záujme riešenia problémov a plnenia prání mladých ľudí. Veľa fínskych miestnych samospráv vypracovalo koncepty týchto plánov. Koncom desaťročia evaluačná štúdia týchto plánov skonštatovala, že v mnohých miestnych samosprávach bol sektor mládeže schopný podporovať svoju viditeľnosť, všakveľmi málo sektorov skutočne urobilo návrh politiky pre akčný plán – alebo ak to aj urobili, mali na to svoje vnútorné dôvody než tie, že sa návrh objavil v akčnom pláne mládeže. Veľmi skoro plány jednoducho zanikli. V štúdii (Sörbom 2003) v desiatich miestnych samosprávach, ktoré sa dobrovoľne zúčastnili následnej štúdie o implementácii cieľov národnej politiky mládeže, väčšina vykonala miestny plán politickej činnosti alebo to mala v úmysle. Pozitívnym dopadom bolo, že politika mládeže vstúpila do všeobecného politického programu a že miestne aktivity spojené s mládežou si začali uvedomovať dôležitosť počúvania mladých ľudí. Avšak, štúdia konštatuje, že aj keď politickí predstavitelia a zamestnanci štátnej správy v iných sektoroch vyjadrujú sa v procese vypracovávaní konceptu plánov ich dobrú vôľu automaticky neznamena, že sa dobrá vôľa preniesie aj do implementačnej fázy. Implementácia programu vyžaduje následný mechanizmus (ako integrovanie plánu do tvorby rozpočtu“. Na základe „Dekrétu o miestnych plánoch politiky práce s mládežou“ z roku 1993 flámska vláda v Belgicku očakávala, že miestne samosprávy vypracovali koncept plánu. Skúsenosti ukazujú (Schillemans et al 2003), že bolo ťažké zapojiť mladých ľudí do celého procesu plánovania, dominovali u nich otázky zamerané na voľný čas a miestne samosprávy mali pocit, že „širšie [integrované] perspektívy sú veľmi dobrým nápadom, ale často sú o krok pozadu“.

Medzi sektorová spolupráca a reprezentácia mládeže. V princípe sú dva druhy orgánov, ktoré sa vyslovujú k záležitostiam týkajúcich sa mládeže: administratívne orgány medzirezortnej koordinácie, ktoré by tiež mohli zahrňovať zástupcov mládeže a orgány, ktoré zastupujú samotných mladých ľudí. Obidva typy orgánov existujú na národnej ako aj miestnej úrovni. Ministerstvá zodpovedné za mládež zostavili medzi ministerské výbory mládeže, ktoré normálne spadajú pod Ministerstvo mládeže. Ich cieľom je koordinovať záležitosti spojené s mladými ľuďmi v najrelevantnejších rezortoch. V krajinách, kde nie sú ministerstvá alebo odbory ministerstiev zodpovedné za mládež by však malo byť mimoriadne dôležité nominovať zástupcov pre otázky mládeže s koordinovanou zodpovednosťou. Ďalším zmocnencom na národnej úrovni môže byť národná rada mládeže, zastrešujúca organizácia národných mládežníckych mimovládnych organizácií a iných účastníkov práce s mládežou. Môžu byť vysoko efektívnou národnou politickou lobbingskou skupinou pôsobiace v oblasti legislatívy týkajúcej sa mládeže, zostavovania rozpočtu a mládežníckych otázok vo všeobecnosti. Avšak v niektorých krajinách sa Rady mládeže ako lobbisti radšej veľmi nezviditeľňujú. Niektoré krajiny alternatívne vedú kontinuálne zasadania mládeže (Francúzsko) alebo organizujú grémiá založené na reprezentatívnych vzorkách mladých ľudí (Holandsko). Navyše sa používajú rôzne druhy výskumov, štatistík a prieskumov v záujme zosúladenia očakávania mladých ľudí s ich životnými podmienkami. Niekoľko príkladov: Nemecko je predvojom vďaka ich prieskumom o mládeži (Jugendbericht), Nórsko je známe svojim Národným Výskumným Inštitútom, Španielsko svojimi regionálnymi výskumnými inštitútmi a Fínsko sieťou mladých vedcov a ročným barometrom mládeže.

Miestne služby pre mládež a/alebo „koordinátor mládeže“ by mohli prevziať na miestnej úrovni prevziať rolu medzi sektorového koordinátora. Nedávno v mnohých škandinávskych krajinách ministerstvá zodpovedné za mládež podporili miestne samosprávy pri vytvorení miesta „koordinátora pre záležitosti mládeže“, niekedy podporovaného medzi rezortnou riadiacou skupinou. Navrhlo sa tiež, aby v menších miestnych samosprávach s menšími zdrojmi starosta mohol prevziať zodpovednosť za koordináciu záležitostí týkajúcich sa mládeže. Mnohé miestne samosprávy majú výbory mládeže alebo mládežnícke parlamenty so zástupcami, ktorých si nominovali a zvolili mladí ľudia. V najlepšom prípade majú tieto orgány vlastný rozpočet, ktorý nie je obmedzený na záležitosti voľného času alebo môžu vyvinúť metódy na ovplyvnenie rozhodovacieho procesu mestského zastupiteľstva (prostredníctvom médií, sietí alebo postavenia v administratíve). V niektorých prípadoch mládežnícke organizácie spojili sily a vytvorili vlastnú platformu pri vyslovovaní sa k miestnym otázkam mládeže a lobbovaní v meste alebo v mládežníckej administratíve v oblasti plánov činnosti a rozpočtov.

Existujú krajiny, ktoré nemajú medzi rezortné orgány spolupráce, ale ktoré vyvinuli administratívnu kapacitu pre koordinovanú reakciu na otázky mládeže. Napríklad vo Francúzsku rôzne ministerstvá, (ktoré) boli schopné viesť aktivity s cieľom podporovať.... (doplní francúzsky expert).

Pri pohľade na vybrané príklady implementácie národnej politiky mládeže na miestnej úrovni vyvstávajú nasledujúce otázky:

- v mnohých krajinách plány národnej politiky alebo ciele politiky nie sú známe na miestnej úrovni mládežníckej politiky a aktérom pracujúcim s mládežou
- v niektorých krajinách miestna úroveň zaznamenala, že bola v procese plánovania národnej politiky mládeže odsunutá,
- v mnohých krajinách majú aktéri na miestnej úrovni pocit, že im štát neposkytol dostatočné zdroje na vykonávanie ich aktivity mládežníckej politiky

- predovšetkým veľké mestá pokladajú implementáciu ambiciózných cieľov integrovanej politiky mládeže za veľmi zložitú

- miestne samosprávy, ktoré viedli plány a stratégie mládežníckej politiky konceptualizovali ich hlavnú úlohu je ňou podpora participácie mládeže, nie sú ňou očakávaná štátu pri vedení komplexných medzi rezortných politík mládeže. Dôraz miestnej práce s mládežou je na participácii mládeže, nesústreďuje sa na zabezpečenie všeobecnej prosperity.

- ďalšia diskrepancia medzi očakávaniami vlády a miestnou praxou je spôsob, akým sa prístupy štátu k ambicióznemu politike mládeže, v praktikách práce miestnej samosprávy s mládežou, zmenili na oveľa skromnejšie modely individuálnej spolupráce. Avšak, existujú vynikajúce príklady medzi rezortných aktivít s pridanou hodnotou medzi mládežníckym sektorom a školou (podpora modelov školskej demokracie, práca s ohrozenou mládežou), administratíva pracovnej sily (mládežnícke dielne, zlepšovanie self-managementu, motivácie a pracovných návykov mladých ľudí) a zdravotná a sociálna starostlivosť (využívanie prevencie, informácie a poradenstvo pre mladých ľudí, integrácia ohrozenej mládeže). Aby sme uviedli niekoľko príkladov na ilustráciu.

Zdá sa, že existujú rôzne skúsenosti s mechanizmom, ktorý je vyššie popísaný. Nanešťastie bolo vykonaných málo objektívnych a systematických štúdií. Preto existuje pre hodnotenie ich presnej užitočnosti málo podkladov. Opätovne treba poznamenať, že by bolo oveľa jednoduchšie argumentovať za politiku mládeže, zriadenie a rozvoj jej mechanizmov, aby boli k dispozícii lepšie znalosti.

5. Nástroje Rady Európy na podporu rozvoja politiky mládeže

Medzinárodné prieskumy národných politík mládeže

V súlade s odporúčaním Ministrov na ich neformálnom stretnutí v Luxemburgu v roku 1995 odbor mládeže Rady Európy vyvinul nový prístup týkajúci sa rozvoja politiky mládeže s implementáciou, od roku 1997, programu medzinárodných prieskumov národných politík mládeže s cieľom:

- zlepšiť dobré riadenie v oblasti mládeže konkrétnej krajiny posudzované vytvorením dialógu a lepšou spolupracou medzi vládou, organizáciami občianskej spoločnosti a výskumom,
- identifikovať zložky politiky mládeže, ktoré by mohli šíriť prístup k „politike mládeže“ po Európe,
- prispieť k vzdelávaciemu procesu o rozvoji a implementácii politiky mládeže,
- podporovať orgány pre znalosti a rozvoj politiky mládeže pri Rade Európy,
- prispievať k lepšej jednote Európy v oblasti mládeže a stanoviť štandardy pre verejné politiky v oblasti mládeže.

Prvou krajinou, v ktorej sa vykonal prieskum bolo Fínsko v roku 1997. Po ňom nasledovalo Holandsko (1998), Španielsko (1999), Rumunsko (2000), Estónsko (2000), Estónsko (2000), Luxemburg (2001), Litva (2002), Malta (2003), Nórsko (2004) a Cyprus (2004 – 2005). Vykonávajú sa iné prieskumy menovite v Slovensku a Arménsku.

Správa „Podpora mladých ľudí v Európe, princípy, politika a praktiky“ (Howard Williamson – 2002) mala v úmysle posunúť myšlienku politiky mládeže o krok dopredu. Cez syntézu prvých siedmich prieskumov národných politík mládeže vykonaných medzi rokmi 1997 a 2001, sa usilovala vypracovať koncept pre strategické otázky a operačné výzvy pre efektívnu politiku mládeže, a vyzdvihnúť spoločné témy ako aj podstatné rozdiely v myslení a prístupoch.

Ako výsledok tejto správy a vyplývajúce zo skúseností z prvých siedmich medzinárodných prieskumov, odbor mládeže pri Rade Európy vypracoval smernice pre implementáciu národných prieskumov politiky mládeže, identifikoval predovšetkým mnoho kľúčových domén a kľúčové otázky politiky mládeže, ktoré treba analyzovať a evaluovať.

Implementačný proces medzinárodných prieskumov národných politík mládeže

- prezentácia aplikácií (zhruba rok pred začatím práce nanárodnej správy),
- zahrnutie medzivládneho programu aktivít (rozhodnutie CDEJ),
- zostavenie medzinárodného tímu expertov (jeden člen CDEJ, jeden člen Poradnej rady a až traja experti, vrátane aspoň jedného špecialistu na politiku mládeže a jedného výskumníka). Jeden z posledne menovaných expertov by mal byť vymenovaný za Spravodajcu,
- diskusia medzi dotýčnou krajinou a Spravodajcom a/alebo inými členmi medzinárodného tímu o detailnom obsahu medzinárodných správ a metóde analýzy,
- vypracovanie národnej správy
- návšteva medzinárodného tímu (2 návštevy v každej krajine),
- príprava medzinárodného prieskumu, použitím podobného obsahu ako pri národnej správe (ak je to potrebné môže sa doplniť o ďalšie otázky)
- prezentácia medzinárodného prieskumu v dotýčnej krajine, s verejnou diskusiou,
- prezentácia sumárnej správy a debata v Spoločnej rade, s účasťou úradov dotýčnej krajiny (ktorí budú vyzvaní ku komentárom ku procesu), preskúmania odporúčaní medzinárodného tímu a evaluácia procesu (vrátane rozhodnutia o ďalšom zlepšovaní procesu),
- monitoring procesu, vrátane:
 - prípravy, po dvoch rokoch, stručnej správy zo strany dotýčnej krajiny o rozvoji, ktoré sa udiali od prieskumu a o implementácii odporúčaní prameniáciach z medzinárodnej správy,
 - v prípade potreby preskúmanie dodatočných požiadaviek formulovaných krajinou (návštevy expertov, asistencia atď.),
 - vypracovanie syntetickej správy o celkovom procese – pravidelne (každé štyri roky).

Kontakt: andre-jacques.dodin@coe.int

Školenia pre mládežnícke mimovládne organizácie a zamestnancov štátnej správy

Od roku 1998 odbor mládeže Rady Európy organizoval školenia pre zamestnancov štátnej správy zodpovedných za záležitosti mládeže (na miestnej, regionálnej a národnej úrovni) ako aj pre lídrov mládežníckych organizácií, ako súčasť svojho programu oblasti aktivít. Tieto kurzy „spolupráce a partnerstva“ sú tiež známe ako „kurzy 50/50“, pretože sa skladajú z rovnakého počtu účastníkov z každej z dvoch cieľových skupín.

Program tohto kurzu nielen adresuje hodnoty a princípy politiky mládeže tak, ako boli vyvinuté v rámci Rady Európy, a spôsoby podpory spolupráce a partnerstva medzi mládežníckymi mimovládnyimi spoluprácami a verejnými predstaviteľmi, ale tiež a čo je dôležitejšie – poskytujú školenia. Pôvodne boli tieto kurzy organizované na multilaterálnej úrovni a primárne ich navštevovali účastníci zo strednej a východnej Európy, ale od roku 2001 sú vo svojej podstate zamerané na a konajú sa v špecifických krajinách ako nedávno Albánsko, Arménsko, Bosne a Hercegovine a Turecko, ako napríklad aj v rôznych častiach Ruskej Federácie.

Implementačný proces tréningových kurzov 50/50

- predbežné diskusie s úradmi štátnej správy krajiny, jeden rok pred kurzom
- zahrnutie kurzu do každoročného programu sektora mládeže, pod „oblasti aktivít politiky mládeže“
- vytvorenie medzinárodného expertného tímu skladajúce sa z medzinárodných školiťel'ov, jedného zástupcu CDEJ a dvoch zástupcov z hostiteľskej krajiny (jedna mládežnícka mimovládna organizácia – zvyčajne z Národnej Rady Mládeže – a jeden zástupca úradov štátnej správy – zvyčajne z Ministerstva zodpovedného za mládež)
- prípravná misia na adaptáciu štandardného programu na špecifikáciu reality a záujmov hostiteľskej krajiny
- výber účastníkov Národnou Radou Mládeže a orgánmi štátnej správy s cieľom zostaviť skupinu skladajúcu sa zo zamestnancov štátnej správy (od miestnej po národnú úroveň) a mládežníckych mimovládnych organizácií (50/50)
- päťdňový seminár založený na metóde neformálneho vzdelávania a vrátane evaluácie, ktorá bude adresovaná orgánom štátnej správy
- evaluácia tímom expertov a vypracovanie konceptu správy, ktorá bude adresovaná účastníkom a orgánom štátnej správy.

Kontakt: jean-philippe.restoueix@coe.int

Poradné misie politiky mládeže

Program Rady Európy o poradných misiách politiky mládeže bol iniciovaný v roku 2002. Ciele sú:

- poskytovať kompetentné rady členským krajinám o konkrétnych prvkoch ich politik mládeže alebo o zamýšľaných prieskumoch ich globálnej politiky mládeže
- identifikovať nadväzné aktivity na implementáciu odporúčaní so špeciálnym zreteľom na možnosti prispenia Rady Európy.

Doteraz sa takéto poradné misie mládežníckej politiky uskutočnili v nasledujúcich krajinách: Slovensko, Maďarsko a Chorvátsko. Iné misie prebiehajú alebo sú predvídané v „Bývalej Juhoslovanskej republike Macedónia“, Kosovo – Srbsko a Čierna Hora a Bosna-Hercegovina.

Implementačný proces poradných misií politiky mládeže

- prezentácia aplikácií (do konca roka predchádzajúceho misii)
- zahrnutie medzivládneho programu aktivít
- zostavenie medzinárodného tímu expertov (1 CDEJ, 1 Poradná rada, 1 expert na politiku mládeže vo funkcii Spravodajcu)
- diskusia medzi dotyčnou krajinou a sekretariátom Rady Európy o špeciálnych záujmoch krajiny, očakávaných výsledkoch a programe misie
- vypracovanie národnej správy alebo informačného dokumentu, ak je to potrebné
- vypracovanie konceptu správy (a odporúčaní) Spravodajcom, v konzultáciami s hostiteľskou krajinou
- adresovanie správy orgánom štátnej správy danej krajiny ako dôvernej (orgány si môžu želať komunikovanie správy štatutárnym orgánom sektoru mládeže a zverejniť ju).
- správy sekretariátu štatutárnym orgánom o priebehu misie.

Kontakt: andre-jacques.dodin@coe.int

Systematická práca Rady Európy v oblasti politik mládeže tiež umožnila nastavenie celej škály Národných akčných plánov pre mládež pri práci s Paktom stability pre juhovýchodnú Európu (Rumunsko, Chorvátsko, „Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko“, Bosna a Hercegovina). Predovšetkým rumunský Národný akčný plán služi stále ako model v juhovýchodnej Európe a mimo nej.

Biela kniha Európskej Komisie o mládeži v tejto oblasti skutočne poskytla nový impulz. Tento text je relevantný pre 25 členských krajín, ale otvorená metóda koordinácie a spôsob ako Komisia spracováva znalosti o mládeži z členských krajín a potom formuluje spoločné ciele má efekt za hranicami členských štátov a je sledované s veľkým záujmom v mnohých členských krajinách Rady Európy, ktoré (ešte) nie sú členmi Európskej Únie.

Nasledovné tri Partnerské dohody medzi Radou Európy a Európskou Komisiou o tréningoch pracovníkov s mládežou, o výskume a spolupráci s EURO-MED, ktoré budú zastrešené jedinou dohodou pre oblasť mládeže od roku 2005, tu interferujú. Vykonaná práca už vytvorila dobrú atmosféru spolupráce medzi výskumníkmi, školiteľmi a mládežníckymi aktérmi a špecifickejšie tréning sľubných krokov do rozvojových nástrojov pre validáciu a ohodnotenie kvality v oblasti neformálneho vzdelávania. V tomto ohľade, Direktorát mládeže a športu rozvíja Európske portfólio pre lídrov mládeže a pracovníkov s mládežou, ktoré bude slúžiť ako nástroj pre opísanie, ohodnotenie a vyzdvihnutie ich neformálnych skúseností a kompetencií.

Priamejšie prispievanie k právomociam politiky mládeže v oblasti mládeže sú výskumné semináre („Resituovanie kultúry“, „Participácia“ (2003), „Neformálne vzdelávanie“, „Dobrovoľnícke služby“ (2004)), revitalizácia Európskej siete výskumníkov mládeže, ktorá je teraz konzultatívnym orgánom pre Radu Európy ako aj pre Európsku komisiu a bol po prvý krát zvolaný Komisiou, aby komentovali spoločné ciele a ambiciózný projekt vytvorenia Európskeho centra pre znalosti o mládeži, širokú európsku databázu pracujúcu prostredníctvom kvalifikovaných národných sociologických korešpondentov.

Niet pochýb o tom, že hore uvedené pokroky, predovšetkým medzinárodné prieskumy národných politík mládeže, poradné misie politiky mládeže, Európska sieť výskumníkov v oblasti mládeže, novo založené Centrum pre Politiku mládeže (viď priložený popis) a Biela kniha, vytvorili novú motiváciu a entuziazmus pre prácu v oblasti politík mládeže v štatutárnych orgánoch sektora mládeže Rady Európy, vládne orgány zodpovedné za mládež v členských štátoch, výskumnícke komunity a mnohé dotyčné partnerské organizácie.

Ďalej, existuje kompletný prvok mládežníckej politiky v iných programoch implementovaných mládežníckeho sektora Rady Európy menovite: Vzdelávací program o ľudských právach, Program Európskeho občianstva a Program EUROMED, menovite. Program demokratického autorstva (DLP), tréningový program pre mladých lídrov angažovaných v politickej oblasti a vo verejnom živote a veľa toho čo sa deje denne v Európskych mládežníckych centrách a podporovaných Nadáciou sledujú tú istú logiku. Tak prispievajú k rozvoju politiky mládeže. Všetky tieto aktivity sú mnohými spôsobmi skúšobným územím pre to, čo sektor mládeže vytvára na európskej úrovni. Existujú hĺbkové štúdie národných realít a ich meniacich sa pováh v dôsledku europeizácie a globalizácie. Existujú tiež skúsenosti s budovaním tímov medzi vládami, mimovládnyimi organizáciami a výskumníkmi.

Európske centrum znalostí pre Politiku mládeže

(spoločná iniciatívy Rady Európy a Európskej Komisie)

Európske centrum znalostí je vytvorené predovšetkým pre tvorcov politík mládeže a pre tých, ktorí prispievajú do oblasti politiky mládeže. Bude fungovať ako zdroj a bude prvým miestom, ktoré poskytne znalosti a príklady dobrého fungovania Participácie mládeže, Dobrovoľníckych služieb a Informácií v Európe. Toto centrum znalostí bude pravidelne aktualizované systematickým spôsobom poskytujúcim spoľahlivé a prístupné informácie.

Rámec projektu

- „Poskytovať tvorcom politiky mládeže na európskej, národnej a miestnej úrovni jediný prístupový bod pre informácie z výskumu“
- „Tvorcovia politiky by mali byť schopní vyhľadávať a získavať presné informácie o spoločných európskych cieľoch v oblasti mládeže“
- nie je všestranným nástrojom, ale existuje špecifická komunita, ktorá ho bude využívať

Ciele a zámery

- podporovať tvorbu politiky založenej na dôkazoch
- tvorcom politiky umožniť jednoduchý prístup k posledným dôkazom o prioritách mládeže v Európe
- sledovať implementáciu spoločných cieľov a Bielej knihy
- sústreďovať aktivity partnerstva COE/E aktivít a informovať o nich aktérov v oblasti mládeže

Užívatelia

- tvorcovia politiky na európskych, národných a miestnych úrovniach
- tí, ktorí prispievajú k tvorbe politík mimovládnych organizácií ako napríklad Európske fórum mládeže

- výskumníci

Prioritné oblasti

- participácia
- dobrovoľnícke aktivity
- lepšie pochopenie mládeže
- informácie
- všetky spoločné európske ciele z Otvorenej metódy kooperácie

Partnerstvo vo výskume

- Rada Európy/Európska komisia
- partnerstvo CoE/EC pre školenie pracovníkov s mládežou
- miestne a regionálne orgány štátnej správy/ CoE Charta o participácii mládeže na miestnom a regionálnom živote
- CEDEFOP

Hlavné funkcie Európskeho centra znalostí pre politiku mládeže

VYHLADÁVANIE

- získavanie systematických informácií o prioritných témach a ABC politiky mládeže (dotazníkové údaje tvoria základ takejto informácie)
- tematicky:
 - klasifikácia otázok
 - obsah otázok a odpovedí
 - porovnanie v čase
 - informácie o odpovediach užívateľov
- vyhľadávanie použitím kľúčových slov a vyspelých vyhľadávacích znakov
- personalizované (uložené z jedného stretnutia na ďalšie)

Obsahuje

- ABC politiky mládeže
- novinky (personalizované)
- glosár výrazov
- príklady dobrého fungovania v participácii
- expertná databáza
- virtuálna komunita
- online prihlášky na semináre
- všeobecný portál obsahuje: diskusné fórum, FAQ a spätnú väzbu

Aké údaje?

- existujúce údaje: doklady z výskumných seminárov, národných prieskumov, texty politiky
- nové údaje: odpovede na dotazníky od korešpondentov Centra znalostí
- interpolárta s inými databázami/portálmi

Korešpondenti Centra znalosti: 45 krajín Rady Európy

- správne spravovanie dát
- validačný systém dát

- platení a vyškolení

Záruka kvality: menšia skupina expertov z CoE výskumnej siete hrá rolu pri validácii dát

- Glosár (výrazov): bude doplnený
- Referencie

Antonsson, Sven-Åke: Sed e unga och stötta dem! 2004, [http: www.ungdomsstyrelsen.se/art/](http://www.ungdomsstyrelsen.se/art/)

Bryony Hoskins: Koncept správy o výskumnom seminári „A čo politická participácia mládeže?“ 24-26 november 2003, Európske centrum mládeže, Štrasburg 2004

CDEJ 2003 (16): Vybrané výbory expertov o zostavovaní smerníc pre formuláciu a implementáciu politík mládeže, Memorandum sekretariátu pripravené Direktorátom mládeže a športu, Rady Európy, Štrasburg, 24. Jún 2003

Chisholm, Lynne a Siyka Kovacheva: „Skúmanie mozaiky európskej mládeže“, Vydavateľstvo Rady Európy, Štrasburg 2002

CLRAE, Revidovaná európska charta o účasti mladých ľudí na miestnom a regionálnom živote, 21. máj 2003, Kongres miestnych a regionálnych orgánov štátnej správy v Európe

Rezolúcia Ministerskej komisie (98)6).

Odporúčanie Európskeho parlamentného zhromaždenia 1437(2000) 1

Biela kniha Európskej Komisie o politike mládeže „Nový stimul pre Európsku mládež“ (2001)

Hansotte, Majo: Les Intelligences citoyennes, Comment se prend et s'invente la parole collective, Bruxelles 2002

Lansdown, Gerison: Participácia mládeže v rozhodovacom procese, Konferencia OSN „Globálne priority mládeže“, 2002

Lidén, H and Ødegård. G: Imgt emgaske,emt. OSF Raport 6/02, Oslo 2002

Kľúček spolupráci: užívateľská príručka, Rada Európy, Štrasburg 1998

Klein, Naomi Bez označenia

Parker, Walter (ed) Vzdelanie pre demokraciu, Greenwich 2002

Sahlberg, Pasi: Budovanie mostov pre vzdelávanie, Uznatie a hodnota neformálneho vzdelávania v mládežníckych aktivitách, Európske fórum mládeže, Brusel 1999

Schillemans, Leen, Clayes, Anja a Marie Bouverne-De Bie: A čo miestna participácia mládeže? Na výskumnom seminári „A čo politická participácia mládeže?“, Štrasburg 2003, DJS/ResSem (24.11.03) eng 1

Sörbom, Adrienne: Den Goda Viljan, Ungdomsstyrelsen www.ungdomsstyrelsen.se (2003)

Šiesta Ministerská konferencia v Solúne 2002, Závěrečná deklarácia

Politika mládeže v Španielsku, Správa o medzinárodnej prieskumnej skupine, Rada Európy, Štrasburg, 2000

Rezolúcia Valného zhromaždenia OSN „Svet vhodný pre deti“ (2002)

Williamson, Howard: Podpora mladých ľudí v Európe: princípy, politika a praktiky. Medzinárodné prieskumy Rady Európy o národnej politike mládeže 1997 – 2001 – syntetická správa. Štrasburg 2002

Konečná správa o indikátoroch politiky mládeže (Rada Európy 2003)...[s internetovým spojením]